

Przedmiotowe zasady oceniania z historii w zakresie rozszerzonym

I Podstawa prawna

Przedmiotowe zasady oceniania z historii w zakresie podstawowym i rozszerzonym opracowano na podstawie:

- Realizowanego w szkole programu nauczania historii w klasach I-IV szkoły ponadpodstawowej – „Poznać przeszłość” i „Zrozumieć przeszłość”
- Wewnątrzszkolnego Systemu Oceniania
- Statutu I Liceum Ogólnokształcącego im. T. Kościuszki w Dąbrowie Tarnowskiej
- Podstawy programowej przedmiotu *historia*

II Ogólne zasady oceniania uczniów

1. Cele przedmiotowego systemu oceniania

- Poinformowanie ucznia o poziomie jego osiągnięć edukacyjnych.
- Niesienie pomocy uczniowi w samodzielnym planowaniu swego rozwoju.
- Motywowanie ucznia do dalszej pracy.
- Dostarczenie rodzicom i nauczycielom informacji o postępach, trudnościach, specjalnych uzdolnieniach ucznia.
- Umożliwienie nauczycielowi doskonalenia organizacji i metod pracy dydaktyczno- wychowawczej.

2. Oceny są jawne dla ucznia i jego rodziców/opiekunów prawnych.

3. Na wniosek ucznia lub jego rodziców/opiekunów prawnych nauczyciel uzasadnia ustaloną ocenę w sposób określony w statucie szkoły.

4. Poprawione prace są udostępniane uczniom na lekcji, podczas której nauczyciel omawia sprawdzian. Jeśli uczeń jest nieobecny, praca jest udostępniana w czasie konsultacji/w terminie wyznaczonym przez nauczyciela.
5. Na wniosek rodziców/opiekunów prawnych ucznia sprawdzone i ocenione prace kontrolne są udostępniane do wglądu podczas wywiadówek lub konsultacji.
6. Prowadzenie zeszytu **jest** obowiązkowe. Wymagane są notatki samodzielnie prowadzone przez ucznia podczas zajęć i uzupełniane w domu. W zeszycie powinny znaleźć się także zadania domowe i inne materiały wykorzystywane na zajęciach. Obowiązkiem ucznia jest przynoszenie podręcznika lub tekstów źródłowych, kart pracy zadanych przez nauczyciela.

III Formy aktywności i metody sprawdzania wiedzy uczniów:

1. Ocenie podlegają:

sprawdziany (prace klasowe), testy obejmujące większy zakres materiału, kartkówki obejmujące trzy ostatnie lekcje, odpowiedź ustna, dłuższe wypowiedzi argumentacyjne, praca z mapą, praca z tekstem źródłowym, przygotowanie (lub nieprzygotowanie) do lekcji, w tym zeszyt i przybory, zadania domowe, prace w grupach, prace długoterminowe, udział w konkursach i olimpiadach

2. Kryteria oceniania poszczególnych form aktywności:

Ćwiczenia obejmują zadania, które uczeń wykonuje podczas lekcji. Oceniając je, nauczyciel bierze pod uwagę:

- wartość merytoryczną,
- stopień zaangażowania w wykonanie ćwiczenia,
- dokładność wykonania polecenia,
- indywidualne rozwiązania zastosowane przez ucznia,
- staranność i estetykę.

Sprawdziany i wypowiedzi argumentacyjne są przeprowadzane w formie pisemnej i praktycznej, a ich celem jest sprawdzenie wiedzy i umiejętności ucznia.

- Sprawdzian planuje się na zakończenie działu.
- Uczeń jest informowany o planowanym sprawdzianie z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem.
- Przed sprawdzianem nauczyciel podaje jej zakres programowy.
- Sprawdzian może poprzedzać lekcja powtórzeniowa, podczas której nauczyciel zwraca uwagę uczniów na najważniejsze zagadnienia z danego działu.
- Sprawdzian umożliwia sprawdzenie wiadomości i umiejętności na wszystkich poziomach wymagań edukacyjnych.
- Zadania ze sprawdzianu są przez nauczyciela omawiane po oddaniu prac.

Kartkówki są przeprowadzane w formie pisemnej, a ich celem jest sprawdzenie wiedzy i umiejętności ucznia z zakresu programowego ostatnich jednostek lekcyjnych (maksymalnie trzech).

- Nauczyciel nie ma obowiązku uprzedzania uczniów o terminie i zakresie programowym kartkówki.
- Kartkówka powinna być tak skonstruowana, aby uczeń mógł wykonać wszystkie polecenia w czasie nie dłuższym niż 15 minut.
- Kartkówka jest oceniana w skali punktowej, a liczba punktów jest przeliczana na ocenę zgodnie z zasadami WSO.

Odpowiedź ustna i projekty edukacyjne obejmuje zakres programowy aktualnie omawianego działu. Oceniając ją, nauczyciel bierze pod uwagę:

- zgodność wypowiedzi z postawionym pytaniem,
- właściwe posługiwanie się pojęciami,
- zawartość merytoryczną wypowiedzi,
- sposób formułowania wypowiedzi.

Praca domowa jest praktyczną, pisemną lub ustną formą ćwiczenia umiejętności i utrwalania wiadomości zdobytych przez ucznia podczas lekcji.

- Pracę domową uczeń wykonuje w formie zleconej przez nauczyciela.

- Błędnie wykonana praca domowa jest dla nauczyciela sygnałem mówiącym o konieczności wprowadzenia dodatkowych ćwiczeń utrwalających umiejętności i nie może być oceniona negatywnie.

- Przy wystawianiu oceny za pracę domową nauczyciel bierze pod uwagę samodzielność, poprawność i estetykę wykonania.

Aktywność i praca ucznia na lekcji są oceniane stopniem lub zapisami dopuszczonymi w PSO (plusy/minusy, nieprzygotowania itp.). Poprzez „aktywność na lekcjach” rozumie się: odpowiedzi na pytania nauczyciela, udział w dialogu, formułowanie kilkuzdaniowych wypowiedzi, poprawne wykonywanie poleceń.

- Plus uczeń może uzyskać m.in. za: samodzielne wykonanie krótkiej pracy na lekcji, krótką poprawną odpowiedź ustną, aktywną pracę w grupie, pomoc koleżeńską na lekcji przy rozwiązywaniu problemu, przygotowanie do lekcji, inicjatywę przy rozwiązywaniu problemów, znalezienie nieszablonowych rozwiązań.

- Minus uczeń może uzyskać m.in. za nieprzygotowanie do lekcji (np. brak podręcznika, plików potrzebnych do wykonania zadania).

- **Sposób przeliczania plusów i minusów na oceny:**

Uzyskanie uzgodnionej z uczniami ilości plusów skutkuje uzyskaniem częściowej oceny bardzo dobrej, uzyskanie uzgodnionej z uczniami ilości minusów skutkuje uzyskaniem częściowej oceny niedostatecznej. Otrzymane minusy nie są niwelowane poprzez uzyskanie plusa.

Prace dodatkowe obejmują dodatkowe zadania dla zainteresowanych uczniów, prace projektowe wykonane indywidualnie lub zespołowo, wykonanie pomocy naukowych, prezentacji. Oceniając ten rodzaj pracy, nauczyciel bierze pod uwagę m.in.:

- wartość merytoryczną pracy,
- stopień zaangażowania w wykonanie pracy,
- estetykę wykonania,
- wkład pracy ucznia,
- sposób prezentacji,
- oryginalność i pomysłowość pracy.

Szczególne osiągnięcia uczniów, w tym udział w konkursach przedmiotowych (szkolnych i międzyszkolnych), są oceniane zgodnie z zasadami zapisanymi w WSO.

Testy diagnostyczne/badanie wyników.

Procentowy wskaźnik przeliczenia punktacji pracy na daną ocenę:

poniżej 30% - ocena niedostateczna

30% - 49% - ocena dopuszczająca

50% - 70% - ocena dostateczna

71% - 89% - ocena dobra

90% - 99% - ocena bardzo dobra

100 % - ocena celująca

Brak zeszytu uczeń jest zobowiązany zgłosić na początku lekcji.

Uczeń może być nieprzygotowany do zajęć z przyczyn losowych i jest zobowiązany zgłosić ten fakt nauczycielowi na początku lekcji.

Nauczyciel podaje termin pracy klasowej z tygodniowym wyprzedzeniem.

Nauczycielowi przysługuje czas 2 tygodni na sprawdzenie prac pisemnych.

Jeżeli uczeń w czasie sprawdzianu, kratówki lub i w czasie innej formie kontroli korzysta z niedozwolonych materiałów, elektronicznych nośników danych, wypowiedzi kolegów nauczyciel ma prawo postawić ocenę niedostateczną oraz może nie wyrazić zgody na poprawę oceny.

3. Zasady przeprowadzania testów diagnostycznych/podsumowujących

- diagnoza na wejście
- testy umiejętności maturalnych
- matura próbna
- badania wyników

- testy diagnostyczne przeprowadzane w ostatnim tygodniu nauki (opisać wg ustaleń majowych)

4. Częstotliwość i różnorodność oceniania

Odpowiedź ustna - na każdej lekcji

Wykonywanie przez uczniów ćwiczeń - według uznania nauczyciela.

Prace klasowe w postaci wypowiedzi argumentacyjnej (poziom rozszerzony)- minimum 1 w semestrze.

Sprawdziany działowe – zgodnie z planem pracy

Kartkówki - z bieżącego materiału - według uznania nauczyciela.

Karty pracy

Praca z mapą , tekstem źródłowym,

Projekty edukacyjne min. raz w roku

5. Wymagana ilość ocen:

przy 1-2 godz. w tygodniu – min. 3 oceny

przy 3-4 godz. w tygodniu – min. 5 ocen

przy 5 i więcej godz. w tygodniu – min. 7 ocen

Ocenie powinny podlegać co najmniej dwie formy aktywności ucznia (np. sprawdzian i kartkówka lub odpowiedź ustna praca mapą tekstem źródłowym, karty pracy)

IV Sposoby informowania ucznia i rodzica o ocenie

Zgodnie z zapisami statutu.

V Zasady uzupełniania braków i poprawy ocen

Uczeń nieobecny na sprawdzianie lub kartkówce jest zobowiązany do napisania ich na pierwszej lekcji po powrocie.

Przy nieobecności dłuższej niż tydzień uczeń pisze sprawdzian terminie ustalonym przez nauczyciela(w ciągu tygodnia od powrotu).

Uczeń może poprawić oceny w ciągu dwóch tygodni od wpisania oceny do dziennika – poprawy odbywają się poza lekcjami podczas konsultacji.

Poprawiona ocena wpisywana jest w osobnej rubryce

Warunki uzyskania oceny wyższej niż przewidywana - zgodnie ze statutem szkoły.

Uczeń może poprawić poszczególne oceny jeden raz. .

VI Ocenianie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Do uczniów ze specyficznymi trudnościami w nauce zaliczamy uczniów, którzy posiadają opinię Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej/

Dostosowanie wymagań do psychofizycznych możliwości ucznia nie oznacza ich obniżenia i dotyczy głównie form i metod pracy z uczniem.

Nie polega na takiej zmianie treści nauczania, która powoduje obniżanie wymagań wobec uczniów z normą intelektualną. Dostosowanie wymagań nie może prowadzić do zejścia poniżej podstawy programowej, a zakres wiedzy i umiejętności powinien dać szansę uczniowi na sprośnię wymaganiami kolejnego etapu edukacyjnego.

Wystawiając oceny bierze się pod uwagę:

- zainteresowanie pracą i zaangażowanie w nią,
- wysiłek włożony w pracę,
- sposoby dotarcia do wiedzy,
- samodzielność wykonania zadania,
- możliwość wydłużenia czasu pracy,

Pracując z uczniem zdolnym należy systematycznie i na bieżąco monitorować wzrost jego umiejętności

- indywidualizacja,
- stopniowanie trudności,

- systematyczność,
- oceniając ucznia należy uwzględnić jego udział w konkursach przedmiotowych, olimpiadach,
- nagradzać ucznia oceną z wiadomości wykraczających poza podstawę programową i wiedzę nabywaną w szkole

VII Dodatkowe informacje wpisywane do dziennika mające charakter informacyjny:

- np. jako nieprzygotowanie do lekcji
- wynik procentowy z testów diagnostycznych, próbnych egzaminów itp.
- 0 jako informacja o nieprzystąpieniu do sprawdzianu/kartkówki itp.
- plusy/minusy jako informacja o pracy ucznia na zajęciach lekcyjnych

VIII Ogólne wymagania

Ogólne zasady sposobu oceniania prac pisemnych oraz ustnych:

Niedostateczna:

Uczniowie:

- nie opanowali wiadomości i umiejętności wymaganych w programie nauczania
- luki w wiedzy są trudne do uzupełnienia
- nie rozumieją i nie potrafią wykonać prostych zadań nawet przy pomocy nauczyciela

Dopuszczająca: Uczniowie:

- odpowiadają na proste pytania o przeszłość, korzystając z nieskomplikowanych źródeł informacji i uwzględniają chronologię
- wyjaśniają pojęcia historyczne przy użyciu pomocy naukowych
- zauważają niektóre różnice w sposobie prezentacji przeszłości
- rozpoznają znaczące okresy w dziejach i zachodzące w nich zmiany

- odczytują częściowo ze zrozumieniem teksty podręcznikowe, źródłowe, interpretują je przy pomocy nauczyciela
- wykazują orientację w czasie
- częściowo rozumieją pojęcia historyczne
- rozumieją i nazywają odpowiednimi słowami pojęcia charakterystyczne dla danego kresu kultury
- mimo wyraźnych luk, błędów i niedociągnięć w nauce potrafią przy pomocy nauczyciela opanować wiadomości konieczne, istotne dla dalszego etapu kształcenia
- formułują powierzchowne wnioski i płytkie oceny wydarzeń oraz postaci
- słabo opanowali znajomość mapy
- operują językiem bardzo prostym, ubogim pod względem leksykalnym

Dostateczna:

Uczniowie:

- wykazują znajomość i zrozumienie ważnych aspektów z historii Polski i innych krajów w zakresie programu nauczania
- formułują wnioski w znacznej części poprawne
- wykorzystują wiedzę w celu opisanie charakterystycznych cech minionych społeczeństw i okresów, działalności ludzi i zachodzących zmian
- podają niektóre przyczyny i następstwa ważnych wydarzeń i zmian.
- wskazują, jak w różny sposób były przedstawiane i interpretowane niektóre aspekty przeszłości
- próbują wybierać i łączyć informacje z różnych źródeł
- konstruują wypowiedzi ustne i pisemne, wewnątrznie uporządkowane, z właściwym użyciem dat i pojęć historycznych
- podejmują próby samodzielnych dociekań historycznych, wymagających wielokrotnej korekty

- starają się stosować zasady sprawnego komunikowania się
- posługują się przeciętnym językiem i niewielkim zasobem słów
- wykazują się opanowaniem wiadomości z poziomu wymagań koniecznych
- znają większość nazwisk postaci historycznych wyszczególnionych w programie i umieć wymienić ich największe osiągnięcia

Dobra: : Uczniowie:

- wykazują raczej ogólną wiedzę faktograficzną w ramach programu nauczania, natomiast w zakresie niektórych zagadnień prezentują wiedzę szczegółową i zrozumienie poruszanych aspektów z historii Polski i innych krajów
- używają swej wiedzy do opisu wydarzeń, uczestniczących w nich ludzi oraz zmian
- dostrzegają związki między cechami byłych społeczeństw i okresów
- dostrzegają i opisują przyczyny i skutki wydarzeń i zmian
- wiedzą, że niektóre wydarzenia, postępowanie ludzi, zmiany były interpretowane na różne sposoby i potrafią zasugerować możliwe tego przyczyny
- wartościują źródła informacji i określają te, które mają szczególne znaczenie dla danego zadania
- wybierają i porządkują informacje z różnych źródeł, aby skonstruować poprawnie ułożoną wypowiedź, z wykorzystaniem dat i pojęć historycznych
- podejmują próby samodzielnych dociekań historycznych, wymagających nieznaczej korekty
- ukazują większość związków i relacji pomiędzy faktami i wydarzeniami, ale nie w pełni poprawnie
- umieją odtwórczo, ale poprawnie formułować oceny i wnioski oraz interpretować fakty i zjawiska historyczne
- z drobnymi błędami umiejscawiają je w czasie i przestrzeni
- potrafią przyjmować określone role w zespole i współpracować przy wykonaniu określonego zadania

- stosują w praktyce zasady sprawnego komunikowania się
- opanowali w stopniu dobrym znajomość mapy
- poprawnie rozumują w kategoriach przyczynowo- skutkowych

Bardzo dobra:

Uczniowie:

- łączą faktograficzną wiedzę ogólną i szczegółową oraz rozumieją różne aspekty historii Polski i innych krajów w zakresie programu nauczania
- szczegółowo przedstawiają wydarzenia i procesy historyczne
- umiejętnie porównują różne opinie, poglądy i oceny
- rozróżniają informacje od komentarzy i umieją dokonać ich krytycznej oceny
- opisują minione społeczeństwa i czasy oraz porównują ich właściwości w ramach jednego lub wielu okresów historycznych
- sprawdzają i analizują przyczyny i skutki wydarzeń i zmian oraz dostrzegają związki między nimi
- opisują i wyjaśniają różne interpretacje wydarzeń, zmian i działania uczestniczących w nich ludzi
- na podstawie posiadanej wiedzy wartościują i wyróżniają źródła informacji, krytycznie je wykorzystują w celu sformułowania wniosków i poparcia ich dowodami
- wybierają, porządkują i rozwijają informacje w celu skonstruowania dobrze ułożonej wypowiedzi, z wykorzystaniem dat i pojęć historycznych
- umieją zestawić i przedstawić sprzeczne racje
- podejmują samodzielne dociekania historyczne, ujawniając kreatywność myślenia i pomysłowość prezentacji rozwiązanych problemów
- posiadają pełną znajomość różnych płaszczyzn procesu dziejowego

- podejmują różne role w zespole, wnosząc twórczy wkład w wykonanie określonego zadania
- bezbłędnie wywiązują się ze stawianych przed nimi zadań, a także samodzielnie się ich podejmują
- sprawnie porozumiewają się i stosują różne formy wypowiedzi
- rozumieją i własnymi słowami określają pojęcia
- prawidłowo stosować nazewnictwo charakterystyczne dla danego okresu
- sprawnie posługiwać się mapą

Celująca:

Uczniowie:

- spełniają kryteria na ocenę bardzo dobrą
- są w swoich dociekaniach historycznych samodzielni i niezależni
- wykazują wiedzę historyczną znacznie wykraczającą poza program nauczania
- powinni wyróżniać się pełną samodzielnością językowo- stylistyczną
- posiadają umiejętność selekcji materiału
- umieją prawidłowo wnioskować
- dogłębnie znają mapę
- trafnie sytuują wydarzenia historyczne w czasie i przestrzeni
- umieją prezentować i uzasadniać własne stanowisko
- wysuwają oryginalne wnioski
- dokonują niezależnych ocen
- potrafią oryginalnie i prawidłowo interpretować źródła historyczne

IX Szczegółowe kryteria oceniania na poszczególne oceny:

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
I. SYSTEM WIEDENSKI						
Kongres wiedeński	<ul style="list-style-type: none"> • Europa po wojnach napoleońskich • Zwołanie kongresu • Główni uczestnicy kongresu • Przebieg obrad • Główne decyzje kongresu • Pozostałe postanowienia kongresu • Powstanie Świętego Przymierza 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>kongres wiedeński, Święte Przymierze</i> – lokalizuje w czasie: obrady kongresu wiedeńskiego (X 1814–VI 1815), zawarcie Świętego Przymierza (26 IX 1815) – lokalizuje w przestrzeni państwa, które odgrywały najważniejszą rolę podczas kongresu wiedeńskiego – identyfikuje postacie: Napoleona I, Aleksandra I, Fryderyka Wilhelma III, Franciszka I Habsburga – wymienia państwa decydujące o porządku wiedeńskim – wymienia najważniejsze cechy nowego ładu ustanowionego na kongresie wiedeńskim – wyjaśnia, czym było Święte Przymierze i w jakim celu powstało 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>zasada restauracji, zasada legitymizmu, zasada równowagi sił, ład wiedeński</i> – lokalizuje w czasie podpisanie Aktu końcowego kongresu wiedeńskiego (9 VI 1815) – lokalizuje w przestrzeni nabytki terytorialne mocarstw europejskich uzyskane na kongresie wiedeńskim – identyfikuje postacie: Klemensa von Metternicha, Charles'a de Talleyranda – wymienia cele, jakie przyświecały obradom kongresu wiedeńskiego – charakteryzuje zasady stanowiące podstawę porządku wiedeńskiego – omawia decyzje kongresu wiedeńskiego dotyczące głównych mocarstw – przedstawia decyzje kongresu wiedeńskiego podjęte w kwestii Niemiec i Włoch 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>ancien régime, koncert mocarstw</i> – lokalizuje w czasie: powstanie Komitetu Pięciu (I 1815), powstanie koncertu mocarstw (1818) – lokalizuje w przestrzeni państwa, które zniknęły z mapy Europy na skutek decyzji kongresu wiedeńskiego – identyfikuje postacie: Ludwika XVIII, Roberta Stewarta Castlereagha – przedstawia konsekwencje, jakie przyniosło Europie panowanie Napoleona I – omawia rolę, jaką odegrał Komitet Pięciu w tworzeniu ładu wiedeńskiego – omawia przebieg obrad kongresu wiedeńskiego – przedstawia decyzje, jakie podjął kongres wiedeński w sprawie Szwajcarii, państw skandynawskich, Belgii i Holandii 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia i ocenia rolę, jaką podczas obrad kongresu wiedeńskiego odegrali Klemens Metternich i Charles Talleyrand – wyjaśnia, jaką rolę odegrał kongres wiedeński w kwestii rozwiązania problemu niewolnictwa 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia możliwość rzeczywistej realizacji zasad ładu europejskiego przyjętych na kongresie wiedeńskim – ocenia skutki polityczne decyzji podjętych na kongresie wiedeńskim – ocenia wpływ Świętego Przymierza na losy Europy po kongresie wiedeńskim
System wiedeński i jego funkcjonowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Początki systemu wiedeńskiego • Niepokoje w Hiszpanii • Bunt w państwach włoskich • Państwa niemieckie po kongresie wiedeńskim • Francja w dobie restauracji • Powstanie dekabrystów w Rosji 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>karbonariusze, dekabryści</i> – lokalizuje w czasie: okres restauracji Burbonów we Francji (1814–1830), wybuch powstania dekabrystów (XII 1825) – identyfikuje postać Aleksandra I – wyjaśnia, w jaki sposób Święte Przymierze stało na straży ładu wiedeńskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>rojaliści, samodzielnizmie</i> – lokalizuje w czasie: powstanie Młodych Włoch (1831), powstanie Młodej Europy (1834) – identyfikuje postać Giuseppe Mazziniego – wyjaśnia, dlaczego porządek ustalony na kongresie wiedeńskim spotkał się z tak dużym sprzeciwem w państwach 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>burszowie, ultrasi, biały terror</i> – lokalizuje w czasie: kongres w Opawie (1820), powstanie Związku Północnego i Związku Południowego (1821), interwencję Świętego Przymierza w Hiszpanii (1823) – identyfikuje postacie: Ferdynanda VII Burbona, Filippa Buonarrotiego, Ludwika XVIII, Karola X Burbona 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>karliści, arakczejewszczyzna</i> – lokalizuje w czasie: nadanie Karty konstytucyjnej we Francji (1814), zjazd w Karlsbadzie (1819), przewrót polityczny w Hiszpanii (1820) – identyfikuje postać Luigiego Minichiniego – wyjaśnia, dlaczego karbonariuszom było trudno osiągnąć cele założone w ich programie 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia skuteczność ruchów rewolucyjnych w Europie w latach 20. i 30. XIX w.

		<p>– wyjaśnia, kto i dlaczego buntował się przeciwko systemowi wiedeńskiemu</p>	<p> europejskich – omawia sytuację polityczną we Włoszech po kongresie wiedeńskim – wymienia cele, jakie przyświecały karbonariuszom i metody, którymi się posługiwali w ich realizacji – charakteryzuje sytuację we Francji w dobie restauracji – wymienia przyczyny wybuchu powstania dekabrystów w Rosji – omawia skutki powstania dekabrystów</p>	<p>– wyjaśnia, jakie były przyczyny interwencji Świętego Przymierza w Hiszpanii – przedstawia skutki działalności karbonariuszy w państwach włoskich – przedstawia rolę, jaką we włoskim i europejskim ruchu niepodległościowym odegrał Giuseppe Mazzini – omawia działalność niemieckich związków studenckich – omawia politykę Aleksandra I w Rosji i Królestwie Polskim</p>	<p>– przedstawia ustrój Francji określony w Karcie konstytucyjnej z 1814 r.</p>	
<p>Europa w pierwszej połowie XIX w.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rewolucja lipcowa • Powstanie Królestwa Belgii • Bałkany na początku XIX w. • Wojna Greków o niepodległość 	<p>– stosuje pojęcie <i>rewolucja lipcowa</i> – lokalizuje w czasie: rewolucję lipcową (27–29 VII 1830), powstania belgijskiego (VIII–X 1830) – identyfikuje postacie: Ludwika Filipa I, Leopolda I – omawia przyczyny i skutki rewolucji lipcowej we Francji – przedstawia okoliczności uzyskania przez Belgię niepodległości</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>filhellenizm</i> – lokalizuje w czasie pokój w Adrianopolu (1829) – lokalizuje w przestrzeni kraje, w których w latach 20. i 30. XIX w. doszło do wystąpień rewolucyjnych – identyfikuje postacie: Wilhelma I, Iwana Dybicza – omawia przebieg rewolucji lipcowej we Francji – omawia przebieg wojny o niepodległość Grecji – wyjaśnia, jakie znaczenie dla greckiego ruchu niepodległościowego miał filhellenizm</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>ordonanse</i> – lokalizuje w czasie: zwołanie greckiego Zgromadzenia Narodowego (1822), traktat londyński (1830), uchwalenie konstytucji belgijskiej (II 1831) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Navarino (1827) – identyfikuje postacie: Ottona Wittelsbacha, Aleksandra Ipsilantisa, George’a Byrona – wyjaśnia, dlaczego ordonanse Karola X wywołały protesty Francuzów – wyjaśnia, na czym polegał postępowy charakter rządów Ludwika Filipa – omawia sytuację Greków w państwie tureckim – wyjaśnia okoliczności, w jakich Grecy rozpoczęli walkę o niepodległość – wyjaśnia, dlaczego Rosja zdecydowała się poprzeć Greków w walce o niepodległość</p>	<p>– lokalizuje w czasie: powstanie Serbów przeciwko Turcji (1804–1813 i 1815), zdobycie Missolungi (1826), powstanie robotników w Lyonie (1831), konferencję w Londynie (I 1831) – identyfikuje postacie: Jerzego Czarnego (Karadziordziwicia), Miłosza Obrenowicia – przedstawia przyczyny podziału Królestwa Niderlandów – przedstawia sytuację polityczną na Bałkanach</p>	<p>– ocenia rolę antytureckiego powstania Aleksandra Ipsilantisa w rozbudzeniu greckich dążeń niepodległościowych</p>
<p>Rewolucja przemysłowa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny rewolucji przemysłowej • Postęp techniczny i rozwój przemysłu • Rewolucja przemysłowa w Europie 	<p>– stosuje pojęcia: <i>rewolucja przemysłowa, industrializacja, urbanizacja, klasa robotnicza</i> – lokalizuje w przestrzeni regiony Europy, w których w pierwszej połowie XIX w. najintensywniej rozwijał się</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>rewolucja agrarna, drobnomieszczaństwo, inteligencja</i> – lokalizuje w czasie otwarcie pierwszej linii kolejowej (1825) – lokalizuje w przestrzeni państwa europejskie, w których</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>pruska droga do kapitalizmu</i> – lokalizuje w czasie: skonstruowanie parowca (1807), powstanie Niemieckiego Związku Celnego (1834) – identyfikuje postać Roberta</p>	<p>– identyfikuje postacie: Edwar-da Jennera, Ignaza Philippa Semmelweisa – wyjaśnia, jakich przełomowych odkryć dokonano w dziedzinie medycyny w pierwszej połowie XIX w.</p>	<p>– ocenia gospodarcze i społeczne skutki rewolucji przemysłowej</p>

	<ul style="list-style-type: none"> Przemiany ekonomiczne w Stanach Zjednoczonych Rozwój transportu Medycyna w pierwszej połowie XIX w. Przemiany społeczne 	<p>przemysł</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego Wielka Brytania stała się kolebką rewolucji przemysłowej przedstawia zmiany, które nastąpiły w dziedzinie komunikacji i transporcie w pierwszej połowie XIX w. wymienia skutki rewolucji przemysłowej 	<p>doszło do największego rozwoju kolei</p> <ul style="list-style-type: none"> identyfikuje postać George'a Stephensona omawia zjawiska, które złożyły się na rewolucję przemysłową przedstawia, na czym polegała rewolucja agrarna wyjaśnia związek między rewolucją agrarną i przemysłową wymienia najważniejsze wynalazki i odkrycia naukowe pierwszej połowy XIX w. omawia warunki pracy robotników w pierwszej połowie XIX w. 	<p>Fultona</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia zmiany, jakie w przemyśle włókienniczym wywołała rewolucja przemysłowa oraz ich skutki przedstawia zmiany, jakie w przemyśle hutniczym wywołała rewolucja przemysłowa oraz ich skutki wymienia czynniki, które zdecydowały o szybkim rozwoju przemysłowym Niemiec i Francji charakteryzuje przemiany społeczne wywołane rewolucją przemysłową wymienia czynniki, jakie miały wpływ na rozwój przemysłowy Stanów Zjednoczonych w XIX w. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia wpływ rewolucji przemysłowej na rozwój gospodarczy Niemiec i Francji 	
Nowe idee	<ul style="list-style-type: none"> Liberalizm Konserwatyzm Kwestia robotnicza Socjalizm utopijny Ruch czartystów Narodziny socjalizmu naukowego Ruchy narodowe 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcia: <i>liberalizm</i>, <i>konserwatyzm</i>, <i>socjalizm</i>, <i>komunizm (socjalizm naukowy)</i> identyfikuje postacie: Johna Stuarta Milla, Edmunda Burke'a, Karola Marksa, Fryderyka Engelsa wymienia idee polityczne, które zdobyły popularność w pierwszej połowie XIX w. wyjaśnia, w jaki sposób robotnicy walczyli o swoje prawa w pierwszej połowie XIX w. 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcia: <i>liberalizm gospodarczy</i>, <i>laicyzacja</i>, <i>socjalizm utopijny</i>, <i>walka klas</i>, <i>proletariat</i> lokalizuje w czasie opublikowanie <i>Manifestu komunistycznego</i> (1848) identyfikuje postacie: Roberta Owena, Claude'a Henriego de Saint-Simona, Charles'a Fouriera omawia założenia liberalizmu, konserwatyzmu, socjalizmu i komunizmu wyjaśnia, dlaczego postulaty socjalizmu utopijnego nie były możliwe do zrealizowania 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcia: <i>leseferyzm</i>, <i>reakcjonści</i>, <i>czartyzm</i>, <i>falanster</i> lokalizuje w czasie ogłoszenie Karty praw ludu (1837) identyfikuje postacie: Benjamina Consanta, Alexisa de Tocqueville'a, François-René de Chateaubrianda, Georga Wilhelma Friedricha Hegla przedstawia postulaty i działalność czartystów wskazuje różnice między socjalizmem utopijnym a komunizmem wyjaśnia, jakie czynniki wpłynęły na kształtowanie się świadomości narodowej w XIX w. 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcia: <i>luddyzm</i>, <i>metoda dialektyczna</i> lokalizuje w czasie powstanie Organizacji Związków Zawodowych (1833), założenie Londyńskiego Stowarzyszenia Robotników (1836) identyfikuje postacie: Josepha de Maistre'a, Neda Ludda przedstawia przyczyny narodzin luddyzmu omawia proces tworzenia się związków zawodowych w Wielkiej Brytanii przedstawia osiągnięcia XIX-wiecznego ruchu robotniczego 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia skutki społeczne i polityczne, jakie wywołało pojawienie się nowych idei politycznych ocenia wpływ działalności związków zawodowych i ruchów politycznych na sytuację społeczną grup pozbawionych wpływu na losy państwa
Kultura w pierwszej połowie XIX w.	<ul style="list-style-type: none"> Literatura i sztuka klasycystyczna Romantyzm Literatura romantyczna i jej twórcy Romantyzm w teatrze Malarstwo romantyczne Muzyka i sztuki plastyczne 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcie <i>romantyzm</i> identyfikuje postacie: Friedricha Schillera, Johanna Wolfganga Goethego, Ludwika van Beethovena, Fryderyka Chopina wymienia cechy romantyzmu wyjaśnia wpływ romantyzmu na kształtowanie się poczucia 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcie <i>klasycyzm</i> identyfikuje postacie: Jacques'a-Louisa Davida, Heinricha Heinego, Victora Hugo, George'a Byrona, Aleksandra Puszkina, Honoré de Balzaca wymienia cechy charakterystyczne klasycyzmu w literaturze i sztuce 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcia: <i>neogotyk</i>, <i>neoromanizm</i>, <i>eklektyzm</i> identyfikuje postacie: Michaiła Lermontowa, Waltera Scotta, Stendhala, Charlesa Dickensa, Théodore'a Géricault, Caspara Davida Friedricha, Franza Schuberta, Ferenc Liszta, Roberta Schumanna, Francisca 	<ul style="list-style-type: none"> identyfikuje postacie: Jeana-Auguste'a-Dominique'a Ingresa, Antonia Canovy, Bertela Thorvaldsena, Karla Friedricha Schinkla, Sándora Petőfięgo, Horace'a Walpole'a, François Rude'a, Pierre-Jeana Davida d'Angersa wyjaśnia wpływ romantyzmu 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia wpływ literatury, muzyki i malarstwa romantycznego na rozbudzenie świadomości narodowej Europejczyków w pierwszej połowie XIX w.

	ne	tożsamości narodowej	<ul style="list-style-type: none"> – omawia założenia romantyzmu – wymienia cechy charakterystyczne romantyzmu w literaturze – omawia cechy malarstwa romantycznego 	<p>Goi, Eugène'a Delacroix</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegał fenomen romantyzmu – omawia style w architekturze okresu romantyzmu – omawia okoliczności narodzin romantyzmu – przedstawia tematykę, którą podejmowali malarze w epoce romantyzmu 	<p>na modę i styl życia</p> <ul style="list-style-type: none"> – porównuje cechy stylu klasycystycznego i romantycznego w malarstwie 	
Ameryka w pierwszej połowie XIX w.	<ul style="list-style-type: none"> • Ameryka Łacińska na początku XIX w. • Dekolonizacja Ameryki Południowej • Meksyk i Ameryka Środkowa • Stany Zjednoczone na początku XIX w. • Rozwój terytorialny Stanów Zjednoczonych • Walki z Indianami i Meksykiem 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>izolacjonizm</i>, <i>doktryna Monroe</i> – lokalizuje w czasie ogłoszenie doktryny Monroe (1823) – identyfikuje postać Jamesa Monroe – wyjaśnia, na czym polegała zasada izolacjonizmu 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie wojnę USA z Meksykiem (1846–1848) – lokalizuje w przestrzeni etapy rozwoju terytorialnego Stanów Zjednoczonych – identyfikuje postać Simóna Bolívara – omawia etapy rozwoju terytorialnego Stanów Zjednoczonych w pierwszej połowie XIX w. – przedstawia skutki społeczne rozwoju terytorialnego Stanów Zjednoczonych w pierwszej połowie XIX w. – przedstawia proces kształtowania się amerykańskiego systemu dwupartyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>Kreole</i>, <i>Metysi</i>, <i>junta</i> – lokalizuje w czasie: ogłoszenie niepodległości Meksyku (1821), Brazylii (1822) i Boliwii (1825); kompromis z Missouri (1820–1821) – lokalizuje w przestrzeni państwa Ameryki Południowej, które jako pierwsze uzyskały niepodległość – identyfikuje postacie: Thomasa Jeffersona, Alexandra Hamiltona, Andrew Jacksona, Antonia Lopeza de Santa Anny – charakteryzuje proces dekolonizacji Ameryki Łacińskiej – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Brazylia uzyskała niepodległość – przedstawia drogę Meksyku i państw Ameryki Środkowej do niepodległości 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>libertadorzy</i> – lokalizuje w czasie: ogłoszenie niepodległości Haiti (1804) i Peru (1821); plan z Iguala (1821); bitwę pod Ayacucho (1824) – identyfikuje postacie: Francisca de Mirandy, José de San Martína, Piotra I Bragança, Míguela Hidalgo y Costilla, José Marię Morelosa, Agustína de Iturbide, François-Dominique'a Toussaint Louverture'a – omawia sytuację polityczną Ameryki Łacińskiej w pierwszej połowie XIX w. – przedstawia, w jakich okolicznościach Haiti uzyskało niepodległość – wyjaśnia, jaką rolę odegrali libertadorzy w walce o wolność kolonii hiszpańskich 	– ocenia społeczne skutki rozwoju terytorialnego USA

Wiosna Ludów	<ul style="list-style-type: none"> • Geneza Wiosny Ludów • Rewolucja lutowa we Francji • Wiosna Ludów w krajach niemieckich • Rewolucja w Wiedniu • Powstanie węgierskie • Wiosna Ludów we Włoszech • Bilans Wiosny Ludów 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>Wiosna Ludów</i>, <i>parlament frankfurcki</i> – lokalizuje w czasie: Wiosnę Ludów (1848–1849), wybuch Wiosny Ludów we Francji (22 II 1848), wybuch Wiosny Ludów w Prusach (III 1848), wybuch Wiosny Ludów w Austrii (III 1848) – lokalizuje w przestrzeni kraje, w których doszło do wystąpień o podłożu społecznym, oraz 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>warsztaty narodowe</i>, <i>konstytucja okrojowana</i> – lokalizuje w czasie: proklamowanie II Republiki Francuskiej (25 II 1848), obrady parlamentu frankfurckiego (V 1848–VII 1849), wybór Ludwika Napoleona Bonaparte na prezydenta Francji (XII 1848), powstanie węgierskie (III 1848–X 1849), zamach 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>bankiety</i>, <i>Komisja Luksemburska</i> – lokalizuje w czasie: kryzys ekonomiczny i głód (1845–1849), rewolucję marcową w Związku Niemieckim (III 1848), powołanie parlamentu frankfurckiego (V 1848), powstanie czerwcowe w Paryżu (VI 1848), bitwę pod Custozą (VII 1848), bitwę pod Novarą (III 1849), ogłoszenie akta 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: zjazd liberalów w Heidelbergu (III 1848), drugie powstanie wiedeńskie (V 1848), uchwalenie nowej konstytucji francuskiej (XI 1848), przejęcie władzy w Austrii przez Franciszka Józefa I (XII 1848) – identyfikuje postacie: Ferdynanda I, Josepha Radetzky'ego – omawia ustrój Francji według konstytucji z 1848 r. 	– ocenia bezpośrednie i długofalowe skutki Wiosny Ludów
--------------	--	--	---	--	---	---

		<p>rewolucji narodowyzwoleń- czych</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia społeczne, poli- tyczne i narodowościowe przyczyny Wiosny Ludów – wyjaśnia, dlaczego próby zjednoczenia Niemiec w czasie Wiosny Ludów zakończyły się porażką – przedstawia skutki polityczne i społeczne Wiosny Ludów 	<p>stanu Ludwika Napoleona Bonapartego (XII 1851), ogło- szenie cesarstwa we Francji (XII 1852)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Ludwi- ka Napoleona Bonapartego, Fryderyka Wilhelma IV, Fran- ciszka Józefa I, Wiktora Ema- nuela II – omawia genezę Wiosny Ludów – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki Wiosny Ludów we Francji – omawia przebieg i skutki Wiosny Ludów w Prusach – charakteryzuje przebieg Wiosny Ludów w monarchii habsburskiej 	<p>detronizacji Habsburgów i Deklaracji niepodległości przez Węgrów (IV 1849), ogłoszenie konstytucji w Prusach (1850)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Lajosa Kossutha, Sándora Petőfiego, Karola Alberta – przedstawia reformy Rządu Tymczasowego we Francji – wyjaśnia, w jakich okoliczno- ściach nastąpił upadek II Repu- bliki Francuskiej – omawia przebieg i skutki Wiosny Ludów w państwach niemieckich – przedstawia działalność parlamentu frankfurckiego – przedstawia skutki, jakie przyniosła Wiosna Ludów Austrii i Węgrom – omawia przebieg Wiosny Ludów w państwach włoskich 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia cele, jakie sta- wali przed sobą liberalni działacze niemieckiej Wiosny Ludów 	
<p>Wojna krymska i jej skutki</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Turcja – <i>chory człowiek Europy</i> • Rosja w przededniu wojny krymskiej • Wojna krymska • Odwilż posewastopolska w Rosji 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>odwilż pose- wastopolska</i> – lokalizuje w czasie wojnę krymską (1853–1856) – przedstawia przyczyny i skutki wojny krymskiej – wyjaśnia, na czym polegała odwilż posewastopolska w Rosji 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>samowładz- two, panslawizm</i> – lokalizuje w czasie kongres pokojowy w Paryżu (III 1856) – lokalizuje w czasie i prze- strzeni oblężenie Sewastopola (1854–1855) – lokalizuje w przestrzeni bitwy stoczone podczas wojny krymskiej – identyfikuje postacie: Miko- łaja I, Aleksandra II, Aleksan- dra III – wyjaśnia, w jaki sposób Mikołaj I realizował władzę absolutną w Rosji – omawia przebieg wojny krymskiej – omawia reformy przeprowa- dzone w Rosji przez Aleksan- dra II 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>reforma włościańska, ziemstwo, дума</i> – lokalizuje w czasie: ultima- tum Mikołaja I do sułtana (V 1853), reformę włościańską (III 1861), powołanie ziemstw (1864), ogłoszenie ustawy ziemskiej (1870) – lokalizuje w czasie i prze- strzeni bitwę pod Synopą (XI 1853) – identyfikuje postacie: Ma- hmuda II, Abdülmeccida I, Dymitra Milutina – wyjaśnia, dlaczego Turcję nazywano <i>chorym człowiekiem Europy</i> – omawia sytuację w Rosji przed wojną krymską – wyjaśnia, jaki wpływ na wybuch wojny krymskiej miał panslawizm 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: okres reform <i>tanzimat</i> w Turcji (1839–1876), powstanie Na- rodnej Woli (1879) – identyfikuje postać Florence Nightingale – przedstawia sytuację panują- cą w Turcji w pierwszej poło- wie XIX w. – wyjaśnia, dlaczego wojnę krymską można uznać za koniec ładu wieńskiego i dominacji Świętego Przymierza w Europie 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia politykę wewnętrzną Mikołaja I – ocenia reformy przeprowa- dzone w Rosji w okresie odwil- ży posewastopolskiej
II. ZIEMIE POLSKIE W PIERWSZEJ POŁOWIE XIX W.						
<p>Sprawa polska na kon- gresie wiedeńskim</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Decyzje kongresu wie- deńskiego • Królestwo Polskie 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>Kongresówka</i> – lokalizuje w czasie konstitu- cję Królestwa Polskiego (XI 1815) 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>ziemie zabra- ne</i> – lokalizuje w czasie: konstitu- cję Rzeczypospolitej Krakow- 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>rezydenci</i> – lokalizuje w czasie: powoła- nie Rady Najwyższej Tymcza- sowej (1813), powołanie Kon- 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przesłanki, które przyczyniły się do powstania Rzeczypospolitej Krakowskiej – porównuje sposoby zarządza- 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia, w którym zaborze sytuacja Polaków wyglądała najkorzystniej pod względem swobód politycznych i narodo-

	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie Wielkiego Księstwa Poznańskiego • Rzeczpospolita Krakowska • Zabór austriacki 	<p>– lokalizuje w przestrzeni podział ziem polskich po kongresie wiedeńskim</p> <p>– identyfikuje postacie: Aleksandra I, Adama Jerzego Czartoryskiego</p> <p>– omawia decyzje kongresu wiedeńskiego w sprawie ziem polskich</p> <p>– wymienia postanowienia konstytucji Królestwa Polskiego</p>	<p>skiej (1815), utworzenie Galicyjskiego Sejmu Stanowego (1817)</p> <p>– identyfikuje postać Antoniego Henryka Radziwiła</p> <p>– omawia ustrój Królestwa Polskiego wynikający z konstytucji z 1815 r.</p> <p>– opisuje sposób funkcjonowania Wielkiego Księstwa Poznańskiego</p> <p>– przedstawia sposób zarządzania Galicją i jego konsekwencje</p>	<p>ferencji Rezydentów (1833)</p> <p>– identyfikuje postać Stanisława Wodzickiego</p> <p>– przedstawia sytuację w Księstwie Warszawskim po klęsce Napoleona I</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego władze rosyjskie nie zgodziły się na przyłączenie ziem zabranych do Królestwa Polskiego</p> <p>– omawia podział ziem polskich pod zaborem pruskim</p> <p>– przedstawia sposób sprawowania władzy w Rzeczypospolitej Krakowskiej</p>	<p>nia i funkcjonowania ziem polskich pod zaborem w pierwszej połowie XIX w.</p> <p>– porównuje sytuację społeczeństwa polskiego pod zaborem</p>	<p>wych</p>
Ziemie polskie w latach 1815–1830	<ul style="list-style-type: none"> • Królestwo Polskie za Aleksandra I • Nauka i oświata w Królestwie Polskim • Przemiany społeczno-gospodarcze • Zabór pruski po 1815 r. • Uwłaszczenie chłopów w Wielkopolsce • Gospodarka pod zaborem austriackim 	<p>– stosuje pojęcie <i>regulacja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie ogłoszenie ustawy regulacyjnej dla Wielkiego Księstwa Poznańskiego (1823)</p> <p>– identyfikuje postacie: Aleksandra I, wielkiego księcia Konstantego, Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób łamano w Królestwie Polskim postanowienia konstytucji z 1815 r.</p> <p>– wymienia reformy przeprowadzone przez Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>plodozmian</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wprowadzenie cenzury prewencyjnej (1819), likwidację jawności obrad sejmu Królestwa Polskiego (1825), utworzenie Banku Polskiego (1828)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni okręgi przemysłowe Królestwa Polskiego</p> <p>– identyfikuje postać Nikołaja Nowosilcowa</p> <p>– omawia przemiany w rolnictwie w Królestwie Polskim</p> <p>– przedstawia rozwój przemysłu w Królestwie Polskim</p> <p>– omawia proces uwłaszczenia chłopów z zaborze pruskim</p>	<p>– lokalizuje w czasie: wydanie edyktu regulacyjnego w Prusach (1816), powstanie Uniwersytetu Warszawskiego (1816), funkcjonowanie sejmu prowincjonalnego w Wielkim Księstwie Poznańskim (1827–1845)</p> <p>– identyfikuje postać Stanisława Kostki Potockiego</p> <p>– omawia politykę Aleksandra I wobec Polaków</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego w Królestwie Polskim wprowadzono cenzurę prewencyjną</p> <p>– charakteryzuje rozwój oświaty w Królestwie Polskim</p> <p>– omawia rozwój gospodarczy ziem polskich pod zaborem pruskim</p> <p>– wyjaśnia, jaka była sytuacja gospodarcza na ziemiach znajdujących się pod zaborem austriackim</p>	<p>– lokalizuje w czasie: utworzenie Ziemstwa Kredytowego dla Księstwa Poznańskiego (1821), założenie Konserwatorium Muzycznego (1821), założenie Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego (1825), powołanie Instytutu Politechnicznego (1830)</p> <p>– identyfikuje postacie: Stanisława Grabowskiego, Josepha Zerboniego di Sposettiego</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odgrywało Towarzystwo Przyjaciół Nauk</p> <p>– porównuje rozwój gospodarczy ziem polskich pod zaborem w pierwszej połowie XIX w.</p>	<p>– ocenia wpływ Nikołaja Nowosilcowa na życie polityczne Królestwa Polskiego w latach 20. XIX w.</p> <p>– ocenia wpływ reform F.K. Druckiego-Lubeckiego na rozwój gospodarczy Królestwa Polskiego</p>
Geneza powstania listopadowego	<ul style="list-style-type: none"> • Rządy wielkiego księcia Konstantego • Opozycja legalna • Tajne związki • Królestwo Polskie w przededniu powstania • Armia Królestwa Polskiego 	<p>– stosuje pojęcie <i>kaliszanie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wystąpienie kaliszian w sejmie (1820), zawiązanie Sprzysiężenia Podchorążych (1828)</p> <p>– identyfikuje postacie: wielkiego księcia Konstantego, Adama Mickiewicza, Piotra Wysockiego</p> <p>– przedstawia cele, jakie sta-</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>cenzura prasowa</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie Wolnomularstwa Narodowego (1819), utworzenie Towarzystwa Patriotycznego (1821)</p> <p>– identyfikuje postacie: Wincentego i Bonawentury Niemojowskich, Waleriana Łukasiń-</p>	<p>– lokalizuje w czasie: założenie Związku Przyjaciół „Panta Koina” (1817), wprowadzenie cenzury prasowej (1819)</p> <p>– identyfikuje postacie: Seweryna Krzyżanowskiego, Tomasa Zana</p> <p>– omawia postawy Polaków wobec zaborcy rosyjskiego przed powstaniem listo-</p>	<p>– lokalizuje w czasie powołanie sądu sejmowego (1827)</p> <p>– omawia strukturę i poziom wyszkolenia armii Królestwa Polskiego</p> <p>– wyjaśnia, jakie czynniki zdecydowały o wysokiej jakości armii Królestwa Polskiego</p>	<p>– ocenia stosunek wielkiego księcia Konstantego do Polaków</p> <p>– przedstawia i ocenia postawy Polaków wobec zaborcy rosyjskiego przed powstaniem listopadowym</p> <p>– ocenia wpływ księcia Konstantego na życie polityczne Królestwa Polskiego w latach</p>

		wiała przed sobą opozycja nielegalna – wymienia organizacje należące do opozycji nielegalnej – wskazuje pośrednie i bezpośrednie przyczyny wybuchu powstania listopadowego	skiego – charakteryzuje rządy wielkiego księcia Konstantego – przedstawia program polityczny kaliszan – omawia działalność opozycji legalnej w Królestwie Polskim i konsekwencje, z jakimi się to spotkało	wym – wyjaśnia, w jakich okolicznościach powstała opozycja legalna – charakteryzuje sytuację w Królestwie Polskim w przededniu powstania listopadowego		20. XIX w. – ocenia, które z wydarzeń bezpośrednio wpłynęły na rozpoczęcie powstania listopadowego
--	--	--	---	--	--	---

Powstanie listopadowe	<ul style="list-style-type: none"> • Wybuch powstania listopadowego • Próby porozumienia z carem • Wojna polsko-rosyjska • Europa wobec powstania • Upadek powstania 	<p>– stosuje pojęcie <i>noc listopadowa</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: noc listopadową (29/30 XI 1830), akt detronizacji Mikołaja I (25 I 1831)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Grochowem (25 II 1831), bitwę pod Ostrołęką (26 V 1831)</p> <p>– identyfikuje postacie: Piotra Wysockiego, Józefa Chłopcickiego, Jana Skrzyneckiego, Jana Krukowieckiego</p> <p>– przedstawia okoliczności, w jakich podjęto decyzję o wybuchu powstania listopadowego</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla przebiegu wojny z Rosją miały bitwy pod Grochowem i Ostrołęką</p> <p>– wskazuje przyczyny upadku powstania listopadowego</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>dyktator</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie Rządu Tymczasowego (3 XII 1830), ogłoszenie powstania za narodowe (18 XII 1830), wojnę polsko-rosyjską (II – X 1831)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni szturm na Warszawę (6–8 IX 1831)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni kierunki działań wojsk polskich i rosyjskich w czasie wojny z Rosją</p> <p>– identyfikuje postacie: Joachima Lelewela, Maurycego Mochackiego, Iwana Dybicza, Ignacego Prądyńskiego, Iwana Paskiewicza</p> <p>– omawia przebieg wydarzeń w czasie nocy listopadowej</p> <p>– przedstawia decyzje sejmu powstańczego i ich konsekwencje</p> <p>– omawia przebieg wojny polsko-rosyjskiej</p> <p>– wyjaśnia, jakie skutki dla powstania listopadowego miała postawa polskich naczelnych dowódców</p> <p>– przedstawia, jakie znaczenie dla powstania listopadowego miały obrona i kapitulacja Warszawy</p>	<p>– lokalizuje w czasie: powołanie Towarzystwa Patriotycznego (1 XII 1830), ogłoszenie się dyktatorem przez J. Chłopcickiego (5 XII 1830), samosąd w Warszawie (15 VIII 1831)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni kapitulację Modlina i Zamościa (X 1831)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni tereny poza Królestwem Polskim, na których doszło do powstania w latach 1830–1831</p> <p>– identyfikuje postacie: Michała Radziwiłła, Henryka Dembińskiego, Józefa Sowińskiego</p> <p>– charakteryzuje działalność przywódców powstania od jego rozpoczęcia do wybuchu wojny z Rosją</p> <p>– omawia reakcje państw europejskich na wybuch powstania listopadowego</p> <p>– przedstawia przebieg powstania listopadowego poza granicami Królestwa Polskiego</p>	<p>– lokalizuje w czasie manifest Mikołaja I (17 XII 1830)</p> <p>– identyfikuje postacie: Józefa Zaliwskiego, Ludwika Nabielaka, Seweryna Goszczyńskiego</p> <p>– przedstawia postawy społeczeństwa polskiego w momencie wybuchu powstania</p> <p>– omawia próby porozumienia z carem podejmowane przez polityków i generałicję</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego polskim politykom nie udało się rozwiązać kwestii chłopskiej</p> <p>– wyjaśnia, w jakie działania podczas powstania listopadowego angażowały się kobiety</p>	<p>– ocenia przygotowanie spiskowców do rozpoczęcia powstania</p> <p>– ocenia decyzje sejmu powstańczego</p> <p>– ocenia, czy powstanie listopadowe miało szanse powodzenia</p>
Wielka Emigracja	<ul style="list-style-type: none"> • Emigracja popowstaniowa 	<p>– stosuje pojęcia: <i>zsyłka</i>, <i>Wielka Emigracja</i></p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>katorga</i>, <i>emisariusz</i>, <i>węglarstwo</i></p>	<p>– lokalizuje w czasie: utworzenie Komitetu Tymczasowego</p>	<p>– lokalizuje w czasie: powstanie Komitetu Francusko-</p>	<p>– ocenia rolę Wielkiej Emigracji w podtrzymywaniu myśli</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Działalność polityczna emigracji • Działalność księcia Czartoryskiego • Pozostałe ugrupowania emigracyjne 	<p>– lokalizuje w czasie: powstanie Hôtel Lambert (1831), założenie Towarzystwa Demokratycznego Polskiego (1832)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni główne kierunki emigracji polskiej w latach 1831–1832</p> <p>– identyfikuje postacie: Adama Jerzego Czartoryskiego, Tadeusza Krępowieckiego, Wiktora Heltmana</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego polską emigrację po powstaniu listopadowym nazwano wielką</p> <p>– wymienia stronnictwa polityczne Wielkiej Emigracji</p>	<p>– lokalizuje w czasie: powstanie Komitetu Narodowego Polskiego (XII 1831), ogłoszenie <i>Małego manifestu</i> TDP (17 III 1832), założenie Gromad Ludu Polskiego (1835), ogłoszenie <i>Wielkiego manifestu</i> TDP (1836)</p> <p>– identyfikuje postacie: Joachima Lelewela, Stanisława Worcella</p> <p>– omawia represje władz carskich wobec uczestników powstania listopadowego</p> <p>– omawia założenia programowe obozu konserwatywnego polskiej emigracji</p> <p>– przedstawia założenia programowe Towarzystwa Demokratycznego Polskiego zawarte w <i>Małym manifestie</i></p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał demokratyczny charakter <i>Małego manifestu</i> TDP</p>	<p>Emigracji (XI 1831), powstanie Młodej Polski (1834)</p> <p>– identyfikuje postacie: Władysława Zamoyskiego, Józefa Dwernickiego</p> <p>– przedstawia stosunek władz pruskich i austriackich do powstańców, którzy szukali schronienia na ich terytoriach</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego inaczej traktowały polskich emigrantów społeczeństwa, a inaczej rządy państw Europy Zachodniej</p> <p>– charakteryzuje programy organizacji politycznych Wielkiej Emigracji</p> <p>– przedstawia dyplomatyczną działalność Hôtel Lambert</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał radykalizm programu Gromad Ludu Polskiego</p>	<p>Polskiego (1831), powołanie Konfederacji Narodu Polskiego (1836), powstanie Zjednoczenia Emigracji Polskiej (1837)</p> <p>– identyfikuje postacie: Michała Czajkowskiego, Tomasza Malinowskiego</p> <p>– przedstawia organizację, założenia programowe i działalność organizacji węglarzy polskich</p> <p>– porównuje programy organizacji politycznych Wielkiej Emigracji</p>	niepodległościowej
Ziemie polskie po powstaniu listopadowym	<ul style="list-style-type: none"> • Królestwo Polskie po powstaniu listopadowym • Represje popowstaniowe na ziemiach zabranych • Początki pracy organicznej • Organiczni w Galicji i Królestwie Polskim • Działalność spiskowa w latach 1831–1846 • Powstanie krakowskie • Rabacja galicyjska 	<p>– stosuje pojęcia: <i>rusyfikacja</i>, <i>germanizacja</i>, <i>praca organiczna</i>, <i>rabacja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: ogłoszenie Statutu Organicznego (1832), wybuch powstania krakowskiego (22 II 1846), rabację galicyjską (II–III 1846)</p> <p>– identyfikuje postacie: Iwana Paskiewicza, Edwarda Dembowskiego, Jakuba Szeli</p> <p>– wymienia represje popowstaniowe w Królestwie Polskim</p> <p>– omawia przyczyny, przebieg i skutki powstania krakowskiego</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do rabacji galicyjskiej</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>„noc paskiewiczowska”</i>, <i>gubernia</i>, <i>cytadela</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wprowadzenie języka niemieckiego jako urzędowego w Wielkim Księstwie Poznańskim (1832), „nocy paskiewiczowskiej” (1833–1856), założenie Stowarzyszenia Ludu Polskiego (1835), wprowadzenie języka rosyjskiego w administracji rządowej w Królestwie Polskim (1839), likwidację Wolnego Miasta Krakowa (XI 1846)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni zasięg powstania krakowskiego i zasięg rabacji galicyjskiej</p> <p>– identyfikuje postacie: Edwarda Flotwella, Karola Marcinkowskiego, Hipolita Cegielskiego, Szymona Konarskiego, Piotra Ściegiennego</p> <p>– omawia represje polityczne, oświatowe i gospodarcze w</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>entuzjastki</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powołanie I. Paskiewicza na namiestnika Królestwa Polskiego (1832), wprowadzenie stanu wojennego w Królestwie Polskim (1833), wprowadzenie nowego podziału administracyjnego w Królestwie Polskim (1837), założenie Konfederacji Powszechnej Narodu Polskiego (1837), założenie Związku Narodu Polskiego (1839), powołanie Centralizacji Poznańskiej (1839), powstanie Związku Plebejuszy (1842), kapitulację Krakowa (4 III 1846)</p> <p>– identyfikuje postacie: Dezyderyego Chłapowskiego, Narcyzy Żmichowskiej, Seweryna Goszczyńskiego, Henryka Kamińskiego, Karola Libelta, Walentego Stefańskiego</p> <p>– wymienia represje popowsta-</p>	<p>– lokalizuje w czasie: powołanie E. Flotwella na nadprezydenta Wielkiego Księstwa Poznańskiego (1830), partyzantkę Zaliwskiego (1833), umowę z Münschengrätz (1833), założenie Kasyna w Gostyniu (1835), ustanowienie warszawskiego okręgu naukowego (1839), powstanie w Poznaniu Towarzystwa Pomocy Naukowej dla Młodzieży (1841)</p> <p>– identyfikuje postacie: Jana Koźmiana, Gustawa Potworowskiego, Wincentego Mazurkiewicza, Jędrzeja Moraczewskiego, Józefa Zaliwskiego, Jana Tyssowskiego, Ludwika Gorzkowskiego, Aleksandra Grzegorzewskiego</p> <p>– wyjaśnia, jakie skutki polityczne miał układ w Münschengrätz</p> <p>– przedstawia programy spo-</p>	– ocenia skuteczność pracy organicznej w staraniach o zachowanie polskości

			<p>Królestwie Polskim po powstaniu listopadowym</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia postanowienia Statutu Organicznego – przedstawia działania, jakie w ramach pracy organicznej podjęto w zaborze pruskim – wyjaśnia, jakie cele stawiali sobie działacze organizacji spiskowych powstałych po powstaniu listopadowym – wyjaśnia, na czym polegał demokratyczny charakter <i>Manifestu do Narodu Polskiego</i> – charakteryzuje założenia pracy organicznej – wyjaśnia, jakie były przyczyny rabacji galicyjskiej 	<p>niowe w Królestwie Polskim</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie polityczne następstwa miało wydanie Statutu Organicznego – omawia represje po powstaniu listopadowym zastosowane na ziemiach zabranych – opisuje politykę władz pruskich w Wielkim Księstwie Poznańskim po powstaniu listopadowym – przedstawia działania, jakie w ramach pracy organicznej podjęto w zaborze rosyjskim i austriackim – omawia działalność emisariuszy Młodej Polski i Towarzystwa Demokratycznego Polskiego – wyjaśnia, dlaczego działalność spiskowa po powstaniu listopadowym nie przyniosła oczekiwanych rezultatów – wymienia organizacje spiskowe, wskazując obszar ich działania 	<p>łeczno-polityczne głównych organizacji spiskowych działających na terenie zaborów w latach 1831–1836</p>	
<p>Polacy w czasie Wiosny Ludów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ziemie polskie przed Wiosną Ludów • Wybuch walk w Wielkopolsce • Polacy na Pomorzu, Mazurach i Śląsku • Wiosna Ludów w Galicji • Polacy w europejskiej Wiośnie Ludów • Skutki Wiosny Ludów dla sprawy polskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: utworzenie Komitetu Narodowego w Poznaniu (III 1848), zniesienie pańszczyzny w Galicji (IV 1848) – identyfikuje postacie: Ludwika Mierosławskiego, Adama Mickiewicza, Józefa Bema – przedstawia przebieg Wiosny Ludów w zaborze pruskim – omawia skutki Wiosny Ludów na ziemiach polskich 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>adres, serwituty</i> – lokalizuje w czasie: demonstracje w Krakowie i Lwowie (17 i 19 III 1848), ugodę w Jarosławcu (11 IV 1848), wcielenie Wielkiego Księstwa Poznańskiego do Prus (VII 1848) – identyfikuje postacie: Wiktora Heltmana, Franciszka Smolki, Franciszka Stadiona – omawia sytuację na ziemiach polskich przed Wiosną Ludów – przedstawia przebieg Wiosny Ludów w Galicji – przedstawia program polityczny liberałów galicyjskich w czasie Wiosny Ludów 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>era Bacha, moskalofile</i> – lokalizuje w czasie: wybuch powstania wielkopolskiego (29 IV 1848), powstanie Ligi Polskiej (VI 1848) – lokalizuje w przestrzeni państwa, w których Polacy wspierali wystąpienia Wiosny Ludów – identyfikuje postacie: Karla Wilhelma von Willisena, Henryka Dembińskiego, Aleksandra Bacha, Agenora Gołuchowskiego – wyjaśnia, w jaki sposób objawiał się wzrost świadomości narodowej Polaków na Pomorzu i Śląsku – przedstawia udział Polaków w europejskiej Wiośnie Ludów – przedstawia echa Wiosny Ludów w królestwie Polskim 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie kapitulację w Bardzie (9 V 1848), powstanie Głównej Rady Ruskiej (V 1848) – identyfikuje postacie: Floriana Ceynowy, Wojciecha Chrzanowskiego, Grzegorza Jachimowicza, Wacława Zaleskiego – wyjaśnia, dlaczego Polacy tak licznie wspierali wystąpienia rewolucyjne Wiosny Ludów w innych krajach – wskazuje powody, dla których polscy wojskowi często stawali na czele rewolucyjnych armii w innych krajach – omawia proces rozbudzenia dążeń emancyperyjnych Ukraińców 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia skutki Wiosny Ludów dla sprawy polskiej – ocenia wkład Polaków w europejską Wiosnę Ludów

<p>Kultura polska w pierwszej połowie XIX w.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój kultury polskiej pod zaborami • Klasycyzm początku XIX w. • Architektura klasycystyczna • Narodziny i rozwój polskiego romantyzmu • Romantyzm w kulturze • Mesjanizm polski • Kultura polska na emigracji 	<p>– stosuje pojęcie <i>romantyzm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie początek polskiego romantyzmu (1822)</p> <p>– identyfikuje postacie: Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Zygmunta Krasińskiego, Fryderyka Chopina, Stanisława Moniuszki</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał spór klasyków z romantykami</p> <p>– charakteryzuje wpływ romantyzmu w polskiej architekturze, malarstwie i muzyce</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>klasycyzm</i>, <i>mesjanizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie Zakładu Narodowego im. Ossolińskich (1817)</p> <p>– identyfikuje postacie: Józefa Maksymiliana Ossolińskiego, Joachima Lelewela, Stanisława Staszica, Aleksandra Fredry, Artura Grotgera</p> <p>– omawia rozwój kultury polskiej pod zaborami w pierwszej połowie XIX w.</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla kultury polskiej miało powstanie Ossolineum</p> <p>– omawia działalność Adama Mickiewicza jako czołowego przedstawiciela romantyzmu polskiego</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała idea mesjanizmu Polski</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>eklektyzm</i>, <i>neogotyki</i></p> <p>– lokalizuje w czasie utworzenie Towarzystwa Przyjaciół Nauk (1800)</p> <p>– identyfikuje postacie: Samuela Bogumiła Lindego, Juliana Ursyna Niemcewicza, Aleksandra Orłowskiego, Piotra Michałowskiego, Andrzeja Towiańskiego</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne architektury klasycystycznej pierwszej połowy XIX w.</p> <p>– omawia rozwój literatury klasycystycznej pierwszej połowy XIX w.</p> <p>– przedstawia rozwój kultury polskiej na emigracji</p>	<p>– identyfikuje postacie: Antonia Corazziego, Jakuba Kubickiego, Chrystiana Piotra Aignera, Antoniego Brodowskiego, Franciszka Wężyka, Ludwika Osińskiego, Cypriana Godebskiego, Władysława Ancycza, Władysława Żeleńskiego, Augusta Cieszkowskiego</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie miała działalność kulturalna emigrantów w XIX w.</p>	<p>– ocenia rolę romantyzmu dla ówczesnych dziejów Polski</p>
<p>Odwilż posewastopolska i geneza powstania</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Odwilż posewastopolska na ziemiach polskich • Polacy w czasie wojny krymskiej • Wzrost uczuć patriotycznych • Próba kompromisu • Kształtowanie obozów politycznych 	<p>– stosuje pojęcia: „<i>biali</i>”, „<i>czwoni</i>”, <i>branka</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: ogłoszenie żałoby narodowej (II 1861), mianowanie A. Wielopolskiego naczelnikiem rządu cywilnego (VI 1862), ogłoszenie branki (6 X 1862)</p> <p>– identyfikuje postać Aleksandra Wielopolskiego</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie miała żałoba narodowa ogłoszona w 1861 r.</p> <p>– wymienia reformy przeprowadzone przez A. Wielopolskiego</p> <p>– wskazuje pośrednie i bezpośrednie przyczyny wybuchu powstania styczniowego</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>odwilż posewastopolska</i>, <i>rewolucja moralna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: demonstrację z okazji 30. rocznicy bitwy pod Olszynką Grochowską (II 1861), krwawą pacyfikację manifestacji patriotycznej w Warszawie (IV 1861), powstanie Komitetu Miejskiego (X 1861), powołanie Dyrekcji Krajowej (XII 1861)</p> <p>– identyfikuje postacie: Michała Górczakowa, Aleksandra II, Andrzeja Zamoyskiego, Leopolda Kronenberga</p> <p>– opisuje przejawy odwilży posewastopolskiej w Królestwie Polskim</p> <p>– omawia postawy Polaków wobec władzy carskiej w czasie odwilży posewastopolskiej</p> <p>– przedstawia proces narastania nastrojów narodowych i powstańczych w Królestwie Polskim</p> <p>– charakteryzuje politykę A.</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>millenerzy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: założenie Towarzystwa Rolniczego (1858), pierwszą wielką demonstrację patriotyczną (VI 1860), powołanie Delegacji Miejskiej (1861), powstanie Komisji Wyznań i Oświecenia Publicznego (1861)</p> <p>– identyfikuje postacie: Edwarda Jurgensa, Zygmunta Sierakowskiego, Jarosława Dąbrowskiego</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla Królestwa Polskiego miała działalność Towarzystwa Rolniczego</p> <p>– wskazuje różnice w programach politycznych środowisk patriotycznych w przededniu powstania styczniowego</p> <p>– wyjaśnia wpływ polityki Aleksandra Wielopolskiego na radykalizację nastrojów w Królestwie Polskim</p> <p>– przedstawia proces kształtowania się obozów politycznych</p>	<p>– stosuje pojęcie „<i>czasy polskie</i>”</p> <p>– lokalizuje w czasie: rozwiązanie Towarzystwa Rolniczego i Delegacji Miejskiej (IV 1861), wprowadzenie stanu oblężenia w Królestwie Polskim (X 1861)</p> <p>– identyfikuje postacie: Ignacego Chmieleńskiego, Wasilija Kaplinskiego, Karola Majewskiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego próba kompromisu między władzami carskimi i Polakami nie powiodła się</p>	<p>– ocenia skuteczność działań gospodarczych i oświatowych w okresie odwilży posewastopolskiej dla sprawy polskiej</p> <p>– ocenia politykę prowadzoną przez A. Wielopolskiego w Królestwie Polskim</p>

			<p>Wielopolskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia poglądy „białych” i „czerwonych” na kwestię niepodległości Polski – przedstawia skutki demonstracji patriotycznych z 1861 r. 	<p>„czerwonych” i „białych”</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego A. Wielopolski postanowił przeprowadzić brankę 		
Powstanie styczniowe	<ul style="list-style-type: none"> • Wybuch powstania • Przebieg działań powstańczych • Siły powstańcze • Powstanie polskiego państwa podziemnego • Sprawa polska na arenie międzynarodowej • Dyktatura Traugutta i upadek powstania 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>branka</i> – lokalizuje w czasie: przeprowadzenie branki (14/15 I 1863), wybuch powstania styczniowego (22/23 I 1863), ukaz o uwłaszczeniu chłopów (2 III 1864), koniec powstania styczniowego (V 1865) – identyfikuje postacie: Ludwika Mierosławskiego, Mariana Langiewicza, Romualda Traugutta – wymienia pośrednie i bezpośrednio przyczyny wybuchu powstania styczniowego – określa czynniki, jakie wpłynęły na klęskę powstania styczniowego 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>państwo podziemne</i> – lokalizuje w czasie: ogłoszenie <i>Manifestu</i> przez Komitet Centralny (22 I 1863), ogłoszenie się Tymczasowego Rządu Narodowego Rządem Narodowym (VI 1863), objęcie dyktatury przez R. Traugutta (X 1863) – lokalizuje w przestrzeni obszary, na których toczyły się główne walki podczas powstania styczniowego – identyfikuje postacie: Stefana Bobrowskiego, Fiodora Berga, Stanisława Brzóska – opisuje przebieg powstania styczniowego – omawia sposób organizacji, uzbrojenie i metody walki sił powstańczych – przedstawia sposób funkcjonowania polskiego państwa podziemnego – charakteryzuje działalność R. Traugutta – omawia postanowienia carskiego ukazu o uwłaszczeniu chłopów – przedstawia wydarzenia, które wpłynęły na upadek powstania styczniowego 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: bitwy pod Krzywosądem i Nową Wsią (II 1863), bitwy pod Chrobrzem i Grochowiskami (III 1863), podpisanie konwencji Alvenslebena (8 II 1863), stracenie R. Traugutta (VIII 1864) – identyfikuje postacie: Józefa Haukego-Bosaka, Aleksandra Waszkowskiego – omawia sposób, w jaki w Manifestie Tymczasowego Rządu narodowego rozwiązano kwestię chłopską – wyjaśnia, w jakich okolicznościach powstanie styczniowe przekształciło się w powstanie narodowe – omawia okoliczności, w jakich powstało polskie państwo podziemne – przedstawia stosunek państw europejskich do powstania styczniowego – omawia stosunek państw zaborczych do powstania styczniowego – omawia okoliczności, w jakich R. Traugutt sięgnął po dyktaturę 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Franceca Nulla, Andrija Potebni – wyjaśnia, na czym miał polegać pokojowy sposób rozwiązania kwestii polskiej zaproponowany przez mocarstwa zachodnioeuropejskie – wyjaśnia, dlaczego interwencja dyplomatyczna Londynu, Paryża oraz Wiednia się nie powiodła – przedstawia działania, jakie podjęli Polacy z zaboru pruskiego i austriackiego po wybuchu powstania styczniowego 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia, które z powstań narodowych – listopadowe czy styczniowe – miało większe szanse powodzenia
III. ŚWIAT W EPOCE WĘGLA I STALI						
Stany Zjednoczone w drugiej połowie XIX w.	<ul style="list-style-type: none"> • Stany Zjednoczone w połowie XIX w. • Podział Stanów Zjednoczonych • Wojna secesyjna • Skutki wojny secesyjnej • Rozwój gospodarczy Stanów Zjednoczonych 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>secesja, Unia, Konfederacja, wojna totalna</i> – lokalizuje w czasie: wojnę secesyjną (1861–1865), zniesienie niewolnictwa (1 I 1863) – identyfikuje postać Abrahama Lincolna – omawia bezpośrednio przy- 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>abolicjonizm, demokraci, republikanie</i> – lokalizuje w czasie: wybór A. Lincolna na prezydenta USA (1860), atak na Fort Sumter (12 IV 1861), ogłoszenie Proklamacji emancypacji (IX 1862), kapitulację wojsk konfederackich w Appomattox (9 IV 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: secesję Karoliny Południowej (XII 1860), powstanie Skonfederowanych Stanów Ameryki (II 1861) – lokalizuje w czasie i przestrzeni zajęcie twierdzy w Vicksburgu (4 VII 1863) – lokalizuje w przestrzeni 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: powstanie Johna Browna (1859), akcję rekonstrukcji (1865–1877), otwarcie transkontynentalnej linii kolejowej (1869) – przedstawia rozwój gospodarczy USA po wojnie secesyjnej – wyjaśnia, jaki wpływ na 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia sposób rozwiązania problemu niewolnictwa w czasie wojny secesyjnej i jego społeczne skutki

		<p>czynny wojny secesyjnej</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegała wojna totalna – omawia skutki wojny secesyjnej 	<p>1865)</p> <ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Gettysburgiem (1–3 VII 1863) – lokalizuje w przestrzeni podział USA w przededniu wojny secesyjnej – identyfikuje postacie: Ulyssesa Granta, Roberta Lee, Jeffersona Davisa – omawia różnice w rozwoju gospodarczym, politycznym i społecznym między Północą a Południem USA – opisuje przebieg wojny secesyjnej – wyjaśnia, jaki wpływ na przebieg wojny secesyjnej miała Proklamacja emancypacji 	<p>kierunki działań wojsk Unii i Konfederacji</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przyczyny podziału USA na Północ i Południe – wyjaśnia, jaki wpływ na konflikt między Północą i Południem miała kwestia stosunku do niewolnictwa – porównuje potencjał militarny Unii i Konfederacji 	<p>rozwój gospodarczy USA w drugiej połowie XIX w. miała migracja z Europy</p>	
--	--	---	---	--	--	--

Zjednoczenie Włoch	<ul style="list-style-type: none"> • Koncepcje zjednoczenia Włoch • Polityka zagraniczna Piemontu • Wojna z Austrią • Zjednoczenie Półwyspu Apenińskiego • Powstanie Czerwonego Krzyża • Powstanie Królestwa Włoch 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: „wyprawę tysiąca” (V 1860), powstanie Królestwa Włoch (III 1861) – identyfikuje postacie: Wiktora Emanuela II, Giuseppe Garibaldi, Camilla Cavoura – wymienia etapy jednoczenia Włoch – wyjaśnia, dlaczego to Królestwu Sardynii przypadła decydująca rola w procesie jednoczenia ziem włoskich 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>risorgimento</i> – lokalizuje w czasie: wojnę Francji i Piemontu z Austrią (IV–VII 1859), plebiscyty na rzecz przyłączenia się do Piemontu (III–IV 1860), przyłączenie Wenecji do Włoch (1866), przyłączenie Państwa Kościelnego do Włoch (VII 1871) – lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwy pod Magentą i Solferino (1859), bitwę pod Custozą (1866) – lokalizuje w przestrzeni etapy jednoczenia Włoch – identyfikuje postacie: Giuseppe Mazziniego, Napoleona III – przedstawia dwie koncepcje zjednoczenia państw włoskich – omawia przebieg wojny Piemontu i Francji z Austrią – wymienia skutki wojny Piemontu i Francji z Austrią – określa, w jakim celu powstał Czerwony Krzyż – opisuje proces jednoczenia 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: objęcie funkcji premiera Piemontu przez C. Cavoura (1852), rozejm w Villafranca di Roma (VII 1859), powołanie Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża (X 1863), uchwalenie konwencji genewskiej (1864) – lokalizuje w przestrzeni wyprawę „tysiąca czerwonych koszul” w 1860 r. – identyfikuje postacie: Jeana Henrieego Dunanta, Piusa IX – wyjaśnia, jaką rolę wśród państw włoskich odgrywało Królestwo Sardynii – charakteryzuje politykę zagraniczną Piemontu pod koniec lat 50. XIX w. – przedstawia okoliczności powstania Czerwonego Krzyża – wyjaśnia, dlaczego zjednoczenie Włoch można nazwać procesem oddolnym 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: układ w Plombières (VII 1858), pokój w Zurychu (XI 1859) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwy pod Calatafimi i nad rzeką Voltorno (1860) – wyjaśnia, jaką rolę w procesie jednoczenia Włoch odegrała Francja – wskazuje wydarzenia na arenie międzynarodowej, jakie umożliwiły Włochom zakończenie procesu zjednoczenia 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia rolę Camilla Cavoura i Giuseppe Garibaldi, w zjednoczeniu państwa włoskiego
--------------------	--	---	---	---	--	--

<p>Zjednoczenie Niemiec i powstanie Austro-Węgier</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Koncepcje zjednoczenia Niemiec • Reformy pruskiej armii • Wojny z Danią i Austrią • Wojna francusko-pruska • II Rzesza • Powstanie Austro-Węgier 	<p>– stosuje pojęcie <i>zjednoczenie „krwią i żelazem”</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wojnę Prus z Danią (1864), wojnę Prus z Austrią (1866), wojnę francusko-pruską (1870–1871), powstanie Rzeszy Niemieckiej (18 I 1871)</p> <p>– identyfikuje postać Ottona von Bismarcka</p> <p>– przedstawia rolę Prus w jednoczeniu państw niemieckich</p> <p>– wymienia wydarzenia, które składały się na proces jednoczenia Niemiec <i>krwią i żelazem</i></p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla Europy miało powstanie Cesarstwa Niemieckiego</p>	<p>Włoch</p> <p>– stosuje pojęcia: <i>koncepcja Małych Niemiec, koncepcja Wielkich Niemiec</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: objęcie funkcji premiera Prus przez O. von Bismarcka (1862), powstanie Związku Północnoniemieckiego (1867), powstanie Austro-Węgier (1867), pokój we Frankfurcie (10 V 1871)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Sadową (VII 1866), bitwę pod Sedanem (IX 1870)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni etapy jednoczenia Niemiec</p> <p>– identyfikuje postacie: Wilhelma I Hohenzollerna, Franciszka Józefa I</p> <p>– omawia koncepcje zjednoczenia Niemiec</p> <p>– charakteryzuje politykę O. von Bismarcka zmierzającą do zjednoczenia Niemiec</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego doszło do wojny Prus z Francją</p> <p>– omawia przebieg wojny francusko-pruskiej</p> <p>– przedstawia okoliczności ogłoszenia powstania II Rzeszy</p> <p>– wymienia skutki wojny francusko-pruskiej</p> <p>– przedstawia okoliczności powstania Austro-Węgier</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>depesza emska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie Związku Celnego (1834), erę Bacha (1849–1859), rozejm w wojnie francusko-pruskiej (28 I 1871)</p> <p>– identyfikuje postacie: Helmuta von Moltke, Aleksandra von Bacha</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki wojny Prus z Danią</p> <p>– omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny Prus z Austrią</p> <p>– przedstawia okoliczności powstania i zasady funkcjonowania Związku Północnoniemieckiego</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne ery Bacha</p> <p>– omawia proces przekształcania się monarchii Habsburgów w państwo dualistyczne</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego zjednoczenie Niemiec można nazwać procesem odgórnym</p>	<p>– lokalizuje w czasie: dyplom październikowy (1860), ogłoszenie konstytucji Austro-Węgier (XII 1867)</p> <p>– identyfikuje postać Gyula’ego Andrassy’ego</p> <p>– wyjaśnia, jakie możliwości dawało wykorzystanie przez pruską armię nowych zdobyczy techniki</p>	<p>– ocenia zjednoczeniową politykę O. von Bismarcka i jego wpływ na stosunki międzynarodowe.</p>
<p>Kolonializm</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cele tworzenia kolonii • Brytyjskie imperium kolonialne • Kolonializm francuski • Kolonializm innych państw europejskich • Konflikty kolonialne 	<p>– stosuje pojęcie <i>kolonializm</i></p> <p>– lokalizuje w przestrzeni kolonialne imperium Wielkiej Brytanii i Francji</p> <p>– charakteryzuje przyczyny ekspansji kolonialnej w drugiej połowie XIX w.</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego dochodziło do konfliktów kolonialnych</p> <p>– wymienia przykłady konfliktów kolonialnych w drugiej połowie XIX w.</p>	<p>– lokalizuje w czasie: powstanie tajpingów (1851–1864), powstanie sipajów (1857), atak Włoch na Abisynię (1896), wojny burskie (1880–1881, 1899–1902)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni kolonialne imperia Hiszpanii, Portugalii, Holandii, Belgii i Włoch</p> <p>– identyfikuje postać Cecila Johna Rhodesa</p> <p>– przedstawia korzyści, jakie z kolonializmu czerpali biali</p>	<p>– lokalizuje w czasie: wojny opiumowe (1839–1841, 1856–1860), powstanie Mahdiego (1881–1899), incydent w Faszodzie (1898)</p> <p>– omawia sposób organizacji brytyjskiego imperium kolonialnego</p> <p>– omawia przyczyny i skutki powstania sipajów</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób Brytyjczykom udawało się utrzymywać kontrolę nad morzami i oceanami niemal</p>	<p>– lokalizuje w czasie: wojnę brytyjsko-zuluską (1879), powstanie Związku Południowej Afryki (1910)</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w budowaniu brytyjskiego imperium kolonialnego odegrała Brytyjska Kompania Wschodnioindyjska</p> <p>– wyjaśnia, z czego wynikało szybkie uzyskanie statusu dominium przez Kanadę i Australię</p> <p>– omawia politykę kolonialną</p>	<p>– ocenia politykę kolonialną Wielkiej Brytanii</p>

			<p>osadnicy</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia proces powstania brytyjskiego imperium kolonialnego w Afryce i Azji – wyjaśnia, dlaczego brytyjskie imperium kolonialne nazywano <i>imperium, nad którym słońce nie zachodzi</i> – przedstawia politykę mocarstw kolonialnych wobec Chin – przedstawia proces budowania francuskiego imperium kolonialnego w Afryce i Azji 	<p>całego świata</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie znaczenie miał Kanał Sueski dla brytyjskiego kolonializmu – omawia sposób organizacji francuskiego imperium kolonialnego – przedstawia przebieg i skutki konfliktów kolonialnych w drugiej połowie XIX w. 	<p>Hiszpanii, Portugalii, Holandii, Belgii i Włoch w drugiej połowie XIX i na początku XX w.</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego działania europejskich mocarstw w Azji różniły się od ich postępowania w koloniach afrykańskich 	
Epoka węgla i stali	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój nauk przyrodniczych • Rozwój telekomunikacji • Rozwój przemysłu • Rozwój transportu • Rozwój motoryzacji • Gospodarka monopolistyczna • Przemiany w rolnictwie 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: opublikowanie teorii ewolucji i doboru naturalnego (1859), pierwszy lot samolotem (1903) – identyfikuje postacie: Marii Skłodowskiej-Curie, Charlesa Darwina – wyjaśnia, dlaczego teorie C. Darwina zrewolucjonizowały świat nauki – wyjaśnia, jaki wpływ na życie codzienne miały wynalazki w dziedzinie transportu i komunikacji 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>monopol, płodozmian, teoria ewolucji</i> – lokalizuje w czasie: skonstruowanie i opatentowanie żarówki (1820), otwarcie Kanału Sueskiego (1869) – identyfikuje postacie: Thomasa Alvy Edisona, Wilhelma Roentgena, Louisa Pasteura, Karola Olszewskiego, Zygmunta Wróblewskiego, Alfreda Nobla, Ernesta Malinowskiego, Willbura i Orville’a Wrightów – omawia znaczenie, jakie miał rozwój telekomunikacji w drugiej połowie XIX i na początku XX w. – omawia kierunki rozwoju przemysłu w drugiej połowie XIX i na początku XX w. – wyjaśnia, w jakim celu właściciele przedsiębiorstw tworzyli monopole – charakteryzuje rozwój transportu w drugiej połowie XIX i na początku XX w. 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>syndykat, trust, koncern, melioracja</i> – lokalizuje w czasie: otwarcie Kanału Kilońskiego (1895), otwarcie Kanału Panamskiego (1914) – identyfikuje postacie: André Ampère’a, Georga Ohma, Michaela Faradaya, Antoine’a Henriego Becquerela, Pierre’a Curie, Maxa Plancka, Ernesta Rutherforda, Dmitrija Mendelejewa, Johna Daltona, Ferdinanda von Zeppelina, Gottlieba Daimlera, Carla Benza, Rudolfa Diesla – wyjaśnia, jaki wpływ na życie codzienne miało zastosowanie odkryć w dziedzinie elektromagnetyzmu – omawia osiągnięcia naukowe w dziedzinie fizyki – omawia osiągnięcia naukowe w dziedzinie chemii i biologii 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Hansa Christiana Oersteda, Justusa von Liebiga, Rudolfa Virchowa, Étienne’a Lenoira, Nikolausa Otto – charakteryzuje przemiany w rolnictwie w drugiej połowie XIX i na początku XX w. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ przemian naukowych i technologicznych w drugiej połowie XIX i na początku XX w. na zmianę standardu życia społeczeństwa europejskiego
Zmiany cywilizacyjno-społeczne w XIX w.	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój cywilizacyjny • Zmiany w systemie oświaty • Rozwój higieny i medycyny • Migracje • Emancypacja społeczna i polityczna kobiet 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>eksplozja demograficzna</i> – identyfikuje postacie: Louisa Pasteura, Wilhelma Roentgena, Marii Skłodowskiej-Curie – wyjaśnia, dlaczego w drugiej połowie XIX w. doszło do eksplozji demograficznej – wyjaśnia, jaki wpływ na 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>emancypacja, sufrażystki</i> – lokalizuje w przestrzeni główne kierunki migracji ludności europejskiej w XIX w. – identyfikuje postać Roberta Kocho – omawia wpływ industrializacji na urbanizację w drugiej 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>antyseptyka, feminizm</i> – lokalizuje w czasie: powstanie Powszechnej Unii Kobiet (1889), czarny piątek (XI 1910) – identyfikuje postacie: Pierre’a Curie, Emmeline Pankhurst – wyjaśnia, jakie znaczenie zyskał czas wolny w życiu 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie kongres w sprawie kobiet w Seneca Falls (1848) – identyfikuje postacie: Josepha Listera, Felixa Hoffmanna, Willema Einthovena, Paula Ehrlicha – przedstawia wpływ uprzemysłowienia na jakość życia 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ zmian w systemie oświaty na rozwój cywilizacyjny społeczeństwa w XIX w. – ocenia wpływ, jaki miał rozwój higieny i medycyny na życie codzienne w XIX w. – ocenia znaczenie emancypacji społecznej i politycznej

		życie codzienne miał rozwój higieny	połowie XIX i na początku XX w. – omawia zmiany w systemie oświaty i ich wpływ na ograniczenie lub likwidację analfabetyzmu – charakteryzuje zjawisko migracji w drugiej połowie XIX i na początku XX w. – wymienia najważniejsze postulaty ruchu kobiecego na przełomie XIX i XX w.	codziennym – omawia postęp naukowy, jaki dokonał się w medycynie w drugiej połowie XIX i na początku XX w. – omawia proces emancypacji społecznej i politycznej kobiet	robotników	kobiet
Przemiany ustrojowe i nowe ideologie	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój systemów demokratycznych • Powstanie masowych partii politycznych • Komuna Paryska i jej znaczenie • Komunizm i socjaldemokracja • Powstanie ideologii chadeckiej • Nacjonalizm • Syjonizm 	– stosuje pojęcia: <i>partia polityczna, związek zawodowy, nacjonalizm, antysemityzm</i> – wyjaśnia, w jakim celu powstały związki zawodowe – wymienia cechy partii politycznych powstałych w drugiej połowie XIX i na początku XX w. i metody ich działań – omawia założenia nacjonalizmu	– stosuje pojęcia: <i>anarchizm, socjaldemokracja, rewolucjonści, chrześcijańska demokracja, syjonizm</i> – lokalizuje w czasie: powstanie I Międzynarodówki (1864), powstanie II Międzynarodówki (1889), ogłoszenie <i>Rerum novarum</i> (1891) – identyfikuje postacie: Michaiła Bakunina, Piotra Kropotkina, Eduarda Bernsteina, Włodzimierza Uljanowa (Lenina) – przedstawia czynniki, które wpłynęły na proces demokratyzacji systemów politycznych w drugiej połowie XIX i na początku XX w. – wyjaśnia, jaką rolę miały odgrywać I i II Międzynarodówka – omawia poglądy anarchistów, socjaldemokratów i rewolucjonistów – omawia założenia ideologiczne chrześcijańskiej demokracji	– stosuje pojęcia: <i>system kurialny, rewizjonizm, reformizm</i> – lokalizuje w czasie: założenie Socjaldemokratycznej Partii Robotniczej w Niemczech (1869), Komunę Paryską (III–V 1871), założenie brytyjskiej Partii Pracy (1900) – identyfikuje postacie: Louisa Blanqui, Pierre’a Proudhona, Theodora Herzla – omawia proces demokratyzacji państw Europy Zachodniej i Centralnej w drugiej połowie XIX i na początku XX w. – wyjaśnia, co miało wpływ na powstanie partii politycznych – przedstawia przyczyny rozłamu w ruchu socjalistycznym – przedstawia okoliczności, w jakich doszło do narodzin chrześcijańskiej demokracji – przedstawia czynniki, które wpłynęły na rozwój nacjonalizmu – wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do powstania syjonizmu	– lokalizuje w czasie: powstanie pierwszego związku zawodowego w Wielkiej Brytanii (1866), I Światowy Kongres Syjonistyczny (1897) – identyfikuje postać Karla Kautsky’ego – omawia reformy wprowadzone przez Komunę Paryską – wyjaśnia, dlaczego Komuna Paryska upadła	– ocenia wpływ nowych ruchów i partii politycznych na proces demokratyzacji państw europejskich
Nowy podział polityczny świata	<ul style="list-style-type: none"> • Europa pod koniec XIX w. • Wojna rosyjsko-turecka • Kongres berliński • Nowe światowe mocarstwa • Powstanie bokserów w 	– stosuje pojęcie <i>panslawizm</i> – lokalizuje w czasie: powstanie trójprzymierza (1882), wojnę rosyjsko-japońską (1904–1905) – wyjaśnia, jaką rolę miała odgrywać Rosja wobec narodów bałkańskich	– stosuje pojęcie <i>zasada wspólnego odosobnienia</i> – lokalizuje w czasie: początek reform Meiji (1867), kongres w Berlinie (VI–VII 1878), układ wojskowy Niemiec i Austro-Węgier (1879), powstanie bokserów (1899–1900)	– stosuje pojęcia: <i>szogun, samuraje</i> – lokalizuje w czasie: otwarcie się Japonii na świat (1853), wojnę turecko-rosyjską (1877–1878), pokój w San Stefano (1878), traktat pokojowy w Portsmouth (IX 1905), zajęcie	– lokalizuje w czasie: sojusz trzech cesarzy (1873), antytureckie powstanie w Bośni i Hercegowinie (1875), wojnę między USA i Hiszpanią (1898) – identyfikuje postać Cixi – omawia przyczyny i skutki	– ocenia wpływ kongresu berlińskiego na ład międzynarodowy

	<p>Chinach</p> <ul style="list-style-type: none"> Wojna rosyjsko-japońska 	<p>– przedstawia cele w polityce zagranicznej, jakie przyświecały państwom trójprzymierza</p> <p>– omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny rosyjsko-japońskiej</p>	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Mukdenem (II–III 1905), bitwę pod Cuszimą (V 1905)</p> <p>– identyfikuje postacie: Mutsuhito, Mikołaja II</p> <p>– omawia proces budowania trójprzymierza</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała brytyjska zasada wspaniałego odosobnienia</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla układu sił w Europie miał kongres berliński</p> <p>– wymienia konsekwencje rywalizacji mocarstw na Dalekim Wschodzie</p>	<p>Korei przez Japonię (1910)</p> <p>– omawia reakcję Francji i Wielkiej Brytanii na rosnącą potęgę Niemiec</p> <p>– charakteryzuje politykę cesarza Mutsuhito i jej skutki dla Japonii</p> <p>– omawia ekspansję terytorialną Japonii na przełomie XIX i XX w.</p> <p>– przedstawia sytuację wewnętrzną w Chinach na przełomie XIX i XX w.</p> <p>– omawia przyczyny, przebieg i skutki powstania bokserów w Chinach</p>	<p>wojny rosyjsko-tureckiej z lat 1877–1878</p> <p>– omawia proces budowania politycznej potęgi USA w stosunkach międzynarodowych</p>	
Piękna epoka	<ul style="list-style-type: none"> Filozofia przełomu wieków Rozwój czytelnictwa Literatura Malarstwo Nowe kierunki w sztuce przełomu XIX i XX w. Architektura Początki kultury masowej Nowożytny igrzyska olimpijskie 	<p>– stosuje pojęcia: <i>la belle époque, impresjonizm, kultura masowa</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wynalezienie kinematografu (1895)</p> <p>– identyfikuje postacie: Fryderyka Nietzschego, Honoré de Balzaca, Juliusza Verne’a, Aleksandra Dumasa, Claude’a Moneta, Vincenta van Gogha, Pabla Picassa</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie miał rozwój czytelnictwa</p> <p>– wymienia nowe kierunki w sztuce powstałe na przełomie XIX i XX w.</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne kultury masowej</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>dekadentyzm, marksizm, realizm, naturalizm, symbolizm, kubizm, secesja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie otwarcie wieży Eiffla (1889)</p> <p>– identyfikuje postacie: Auguste’a Comte’a, Lwa Tołstoja, Auguste’a Renoira, Auguste’a i Louisa Lumière</p> <p>– wymienia kierunki filozoficzne przełomu XIX i XX w.</p> <p>– wyjaśnia, czym charakteryzował się realizm i naturalizm w literaturze i sztuce</p> <p>– wymienia przykłady dzieł literackich i malarskich należących do realizmu lub naturalizmu</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne nowych kierunków w sztuce powstałych na przełomie XIX i XX w.</p> <p>– wskazuje czynniki, które wpłynęły na rozwój kultury masowej</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego kino i sport stały się nieodłącznym elementem kultury masowej</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>filozofia pozytywna, intuicjonizm, akademizm, postimpresjonizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie pierwsze nowożytny igrzyska olimpijskie (1896)</p> <p>– identyfikuje postacie: Fiodora Dostojewskiego, Antona Czechowa, Charlesa Dickensa, Rudyarda Kiplinga, Josepha Conrada, Marka Twaina, Jacka Londona, Gustave’a Flauberta, Émile’a Zoli, Marcela Prousta, Edgara Degasa, Paula Cézanne’a, Paula Gaugina, Antonia Gaudiego, Pierre’a de Coubertina</p> <p>– omawia kierunki filozoficzne, które dominowały na przełomie XIX i XX w.</p> <p>– wskazuje przykłady twórców reprezentujących nowe kierunki w sztuce powstałe na przełomie XIX i XX w.</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne architektury przełomu XIX i XX w.</p>	<p>– identyfikuje postacie: Henriego Bergsona, Arthura Schopenhauera, Paula Verlaine’a, Arthura Rimbauda, Gustave’a Courbета, Jean-François Milleta, Mary Cassatt, Berthe Morisot, Henriego Labrouste’a</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego doszło do wskrzeszenia idei olimpijskiej</p>	<p>– ocenia siłę oddziaływania kultury masowej i sportu masowego na życie społeczeństw</p>
IV. ZIEMIE POLSKIE NA PRZEŁOMIE XIX I XX W.						
Skutki powstania styczniowego	<ul style="list-style-type: none"> Represje po upadku powstania styczniowego 	<p>– stosuje pojęcia: <i>rusyfikacja, „noc apuchtinowska”, katorga</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wprowadzenie</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>general-gubernator, tajne komplety, kontrybucja</i></p>	<p>– lokalizuje w czasie powołanie Komitetu Urządzącego w Warszawie i Komitetu do</p>	<p>– lokalizuje w czasie: powstanie zabajkalskie (1866), powstanie Zjednoczenia Emigra-</p>	<p>– ocenia postawy Polaków wobec polityki zaborców po powstaniu styczniowym</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Rusyfikacja szkolnictwa • Represjonowanie Kościoła katolickiego i unickiego • Zsyłki na Syberię • Emigracja powojskowa • Represje na ziemiach zabranych 	<p>dzenie języka rosyjskiego jako urzędowego (1865), „noc apuchtinowska” (1879–1897)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postać Aleksandra Apuchтина – wymienia represje, jakie spadły na uczestników powstania styczniowego i ich rodziny – wyjaśnia, w jaki sposób Polacy w Królestwie Polskim bronili się przed rusyfikacją szkolnictwa – wyjaśnia, jakie cele miała przynieść rusyfikacja Polaków 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: podporządkowanie Kościoła katolickiego Kolegium Duchownemu w Petersburgu (1867), utworzenie urzędu generała-gubernatora (1874), rozpoczęcie likwidacji Kościoła unickiego (1875) – lokalizuje w przestrzeni główne kierunki zsyłek Polaków w głąb Rosji po powstaniu styczniowym – identyfikuje postać Fiodora Berga – przedstawia działania, jakie podjął car Aleksander II w celu likwidacji autonomii Królestwa Polskiego – omawia proces rusyfikacji szkół w Królestwie Polskim po powstaniu styczniowym – charakteryzuje represyjną politykę władz carskich wobec Kościoła katolickiego i unickiego 	<p>spraw Królestwa w Petersburgu (1864)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postać Iosifa Hurki – przedstawia rodzaje kar, jakie nakładano na powstańców skazanych na zesłanie – opisuje drogę powstańców na zesłanie – omawia represje powojskowe na ziemiach zabranych 	<p>cji Polskiej (1866)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Aleksandra Czekanowskiego, Jana Czerskiego, Benedykta Dybowskiego – przedstawia wkład polskich naukowców w odkrywaniu Syberii – wyjaśnia, jaki charakter miała emigracja po powstaniu styczniowym 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia rolę Kościoła w walce z zaborcami – ocenia skuteczność polityki Kulturkampfu w walce z katolicyzmem i polskością
--	---	---	--	--	---	--

<p>Walka o polską kulturę i szkolnictwo</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zabór pruski – Kulturkampf • Hakata • Germanizacja • Strajki dzieci w zaborze pruskim • Polacy w monarchii habsburskiej • Autonomia Galicji 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>Kulturkampf</i>, <i>germanizacja</i> – lokalizuje w czasie: Kulturkampf (1871–1878), usunięcie języka polskiego ze szkół w zaborze pruskim (1887) – wyjaśnia, na czym polegała polityka Kulturkampfu – charakteryzuje proces germanizacji szkolnictwa w zaborze pruskim – wymienia instytucje życia publicznego, które funkcjonowały w Galicji w dobie autonomii 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>Hakata</i>, <i>rugi pruskie</i>, <i>autonomia</i> – lokalizuje w czasie: wprowadzenie języka polskiego do szkół w Galicji (1867), rugi pruskie (1885–1890), utworzenie Komisji Kolonizacyjnej (1886), powstanie Hakaty (1894), początek strajku dzieci we Wrześni (1901) – identyfikuje postacie: Mieczysława Ledóchowskiego, Michała Drzymały, Agenora Gołuchowskiego – wyjaśnia, w jakim celu powstała Hakata – omawia działania, jakie rząd niemiecki podjął w ramach polityki Kulturkampfu – omawia walkę z polskością w zaborze pruskim na polu gospodarczym 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>stańczycy</i> – lokalizuje w czasie: wystosowanie adresu konserwatystów galicyjskich do Franciszka Józefa I (1866), wprowadzenie języka polskiego do administracji, policji i sądownictwa w Galicji (1869), wprowadzenie języka niemieckiego do administracji w zaborze pruskim (1876), nowelę osadniczą (1904), ustawę kagańcową (1908), ustawę wyłączeniową (1908) – identyfikuje postacie: Ferdinanda von Hansemanna, Hermann Kennemanna, Heinricha von Tiedemanna, Józefa Szuskiego – wyjaśnia, jaką rolę odegrał Kościół katolicki w walce o utrzymanie polskości 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie patent lutowy (1861) – identyfikuje postacie: Stanisława Tarnowskiego, Stanisława Koźmiana, Ludwika Wodzickiego, Alfreda Potockiego, Kazimierza Badeniego – omawia sytuację narodowościową Polaków w Galicji – wyjaśnia, dlaczego Galicję nazywano „polskim Piemontem” – porównuje sytuację polityczno-narodową Polaków w trzech zaborach w drugiej połowie XIX w. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia postawy Polaków wobec polityki zaborców po powstaniu styczniowym – ocenia rolę Kościoła w walce z zaborcami – ocenia skuteczność polityki Kulturkampfu w walce z katolicyzmem i polskością
---	--	--	--	--	--	---

			<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jaką rolę miała odegrać Komisja Kolonizacyjna i jakie były skutki jej działalności – podaje przykłady walki Polaków z germanizacją w szkolnictwie i antypolskim ustawodawstwem w dziedzinie gospodarki – wyjaśnia, z jakich powodów wybuchł strajk dzieci we Wrześni i z jaką reakcją opinii publicznej się spotkał – charakteryzuje system polityczny Galicji w dobie autonomii – przedstawia proces kształtowania się autonomii galicyjskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia proces polonizacji Galicji i jego konsekwencje – wymienia kompetencje galicyjskiego Sejmu Krajowego – opisuje, jaką politykę realizowali stańczycy – omawia życie kulturalne i naukowe Galicji w dobie autonomii 		
Przemiany społeczno-gospodarcze na ziemiach polskich	<ul style="list-style-type: none"> • Pozytywizm warszawski • Tajna oświata w Królestwie Polskim • Pozytywiści w zaborze pruskim i austriackim • Rozwój przemysłu na ziemiach polskich • Przemiany na wsi • Sytuacja Polaków pod zaborami 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>pozytywizm, praca organiczna, praca u podstaw</i> – lokalizuje w przestrzeni okręgi wydobywcze i przemysłowe na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX w. – identyfikuje postać Bolesława Prusa – omawia program pozytywistów warszawskich – wymienia okręgi przemysłowe na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX w. – wymienia formy działania polskich pozytywistów 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>serwituty, proletariat, burżuazja, asymilacja narodowa</i> – lokalizuje w czasie: powstanie Macierzy Szkolnej (1882), powstanie Uniwersytetu Łódzkiego (1885) – identyfikuje postacie: Aleksandra Świętochowskiego, Elizy Orzeszkowej – omawia działalność pozytywistów w zaborze pruskim i austriackim – charakteryzuje rozwój przemysłu na ziemiach polskich – przedstawia gospodarczą rolę Łodzi w drugiej połowie XIX w. – przedstawia strukturę społeczeństwa polskiego na ziemiach polskich pod zaborami 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>prawo propinacji</i> – lokalizuje w czasie: otwarcie Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej (1848), założenie Akademii Umiejętności (1872), założenie kas Stefczyka (1890) – identyfikuje postać Franciszka Stefczyka – przedstawia, w jaki sposób organizowano tajne nauczanie w Królestwie Polskim – omawia przemiany, jakie zaszły na polskiej wsi w drugiej połowie XIX w. – omawia procesy modernizacyjne, jakie zaszły w polskim społeczeństwie w drugiej połowie XIX w. 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: utworzenie Towarzystwa Przyjaciół Oświaty (1868), powstanie Towarzystwa Szkoły Ludowej (1891) – identyfikuje postać Piotra Chmielowskiego – wyjaśnia, jakie poglądy na kwestie emancypacji kobiet mieli polscy pozytywiści – wskazuje różnice w rozwoju gospodarczym w poszczególnych zaborach – porównuje sytuację gospodarczo-społeczną Polaków pod zaborami 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia społeczne i gospodarcze skutki pracy organicznej – ocenia wpływ pracy organicznej na kształtowanie się nowoczesnego narodu polskiego
Powstanie polskiego ruchu socjalistycznego	<ul style="list-style-type: none"> • Początki ruchu socjalistycznego • Socjalizm niepodległościowy • Socjaliści w Galicji • Nurt antyniepodległościowy 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: powstanie Wielkiego Proletariatu (1882), powstanie Polskiej Partii Socjalistycznej (1893), powstanie Socjaldemokracji Królestwa Polskiego i Litwy (1900) – identyfikuje postacie: Ludwika Waryńskiego, Bolesława 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>program brukselski, program paryski</i> – lokalizuje w czasie: ogłoszenie programu brukselskiego (1879), zjazd polskich socjalistów w Paryżu i założenie Związku Zagranicznego Socjalistów Polskich (1892), powstanie Socjaldemokracji 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: proces proletariaczyków (1885), powstanie II Proletariatu (1888), założenie Związku Robotników Polskich (1889), utworzenie III Proletariatu (1900) – identyfikuje postacie: Ludwika Kulczyckiego, Juliana 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: założenie Stowarzyszenia Socjalistycznego „Lud Polski” (1881) – wyjaśnia, czym różniła się działalność socjalistów w zaborze austriackim od działań ich kolegów z Królestwa Polskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia działalność polityczną partii działających na ziemiach polskich pod zaborami

		<p>Limanowskiego, Józefa Piłsudskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia partie polityczne należące do polskiego ruchu socjalistycznego – przedstawia program i działalność Wielkiego Proletariatu – omawia program Polskiej Partii Socjalistycznej 	<p>Królestwa Polskiego (1893), założenie Polskiej Partii Socjalno-Demokratycznej Galicji i Śląska Cieszyńskiego (1897)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Ignacego Daszyńskiego, Róży Luxemburg, Feliksa Dzierżyńskiego – omawia założenia programu brukselskiego – wyjaśnia, dlaczego PPS reprezentowała niepodległościowy nurt polskiego socjalizmu – przedstawia założenia programowe SDKPiL – podaje główne różnice między programami PPS i SDKPiL 	<p>Marchlewskiego, Zygmunta Balickiego, Adolfa Warskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia czynniki, które wpłynęły na powstanie ruchu robotniczego na ziemiach polskich – omawia początki ruchu socjalistycznego na ziemiach polskich i na emigracji – wskazuje przyczyny rozłamu PPS w 1893 r. 		
Ruch narodowy i ludowy	<ul style="list-style-type: none"> • Ruch narodowy • Początki ruchu ludowego • Powstanie Polskiego Stronnictwa Ludowego 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>endecja</i> – lokalizuje w czasie: powstanie Stronnictwa Ludowego (1895), powstanie Stronnictwa Narodowo-Demokratycznego (1897), powstanie Polskiego Stronnictwa Ludowego (1903) – identyfikuje postacie: Romana Dmowskiego, Wincentego Witosa – wymienia partie polityczne należące do polskiego ruchu narodowego oraz ruchu ludowego – omawia założenia programowe Stronnictwa Narodowo-Demokratycznego – omawia założenia programowe Polskiego Stronnictwa Ludowego 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>wszechpolacy</i> – lokalizuje w czasie: powstanie Ligi Polskiej (1887), utworzenie Związku Młodzieży Polskiej „Zet” (1887), założenie Ligi Narodowej (1893) – identyfikuje postacie: Zygmunta Miłkowskiego, Zygmunta Balickiego, Stanisława Stojalowskiego, Marii i Bolesława Wysłouchów – omawia założenia programowe Ligi Narodowej – przedstawia okoliczności, w jakich narodził się polski ruch ludowy – omawia założenia programowe Stronnictwa Ludowego 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: założenie Towarzystwa Przyjaciół Oświaty (1890), rozłam w Polskim Stronnictwie Ludowym (1913) – identyfikuje postacie: Jana Stapińskiego, Jakuba Bojki, Karola Lewakowskiego, – przedstawia początki polskiego ruchu narodowego – omawia działalność ks. Stanisława Stojalowskiego – przedstawia działalność Marii i Bolesława Wysłouchów – omawia etapy kształtowania się ruchu narodowo-demokratycznego 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia działalność, jaką prowadziły działaczki ruchu narodowego w Wielkopolsce 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia działalność polityczną partii działających na ziemiach polskich pod zaborami
Revolucja 1905 roku	<ul style="list-style-type: none"> • Sytuacja w Rosji na początku XX w. • Wybuch rewolucji • Polacy wobec wydarzeń w Rosji • Organizacja Bojowa PPS • Przebieg rewolucji na ziemiach polskich • Konsekwencje rewolucji 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>„krwawa niedziela”</i> – lokalizuje w czasie: „krwawą niedzielę” (22 I 1905), początek strajku generalnego w Królestwie Polskim (I 1905) – identyfikuje postacie: Mikołaja II, Józefa Piłsudskiego – wymienia postulaty uczestników rewolucji 1905 r. w Królestwie Polskim 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>powstanie łódzkie</i> – lokalizuje w czasie <i>Manifest październikowy</i> (X 1905) – lokalizuje w czasie i przestrzeni powstanie łódzkie (VI 1905) – lokalizuje w przestrzeni obszary objęte strajkami szkolnymi w latach 1905–1908 – wymienia przyczyny rewolu- 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: manifestację na placu Grzybowskim w Warszawie (XI 1904), założenie Organizacji Spiskowo-Bojowej PPS (1905), ukaz tolerancyjny (IV 1905), wprowadzenie stanu wojennego w Królestwie Polskim (XI 1905) – identyfikuje postacie: Georgija Gajdara, Georgija Skafona – omawia przyczyny, przebieg i 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie rozłam w Polskiej Partii Socjalistycznej (1906) – wyjaśnia, jakie były przyczyny podziału PPS w 1906 r. i rozłamów w ruchu narodowo-demokratycznym – przedstawia charakter i skalę wystąpień rewolucyjnych w Królestwie Polskim w latach 1905–1907 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia skutki rewolucji 1905 r. dla społeczeństwa polskiego – ocenia, czy rewolucja 1905 r. na ziemiach polskich była próbą realizacji polskich marzeń o niepodległości

		– przedstawia skutki rewolucji z lat 1905–1907 w Rosji i na ziemiach polskich	cji z lat 1905–1907 w Rosji – omawia przebieg rewolucji 1905 r. na ziemiach polskich – przedstawia przyczyny wybuchu powstania łódzkiego	skutki rewolucji 1905 r. w Rosji – wyjaśnia, jakie znaczenie miał <i>Manifest październikowy</i> dla przemian ustrojowych w Rosji – omawia stanowisko polskich stronnictw politycznych wobec wydarzeń rewolucyjnych w Rosji w 1905 r. – wyjaśnia, w jakim celu powstała Organizacja Bojowa PPS		
Kultura i nauka polska na przełomie XIX i XX w.	<ul style="list-style-type: none"> • Pozytywizm • <i>Twórczość ku pokrzepieniu serc</i> • Polska historiografia • Żydzi polscy • Kultura okresu Młodej Polski • Sztuka polska na przełomie wieków 	– stosuje pojęcia: <i>pozytywizm, twórczość „ku pokrzepieniu serc”</i> , <i>Młoda Polska</i> – identyfikuje postacie: Henryka Sienkiewicza, Bolesława Prusa, Elizy Orzeszkowej, Jana Matejki, Stanisława Wyspiańskiego, Jacka Malczewskiego, Ignacego Jana Paderewskiego – wyjaśnia, jakie idee propagowała polska literatura pozytywistyczna – wymienia osiągnięcia polskich pisarzy okresu pozytywizmu – wyjaśnia, jakie cele miała <i>twórczość ku pokrzepieniu serc</i> – omawia założenia ideowe Młodej Polski	– stosuje pojęcia: <i>krakowska szkoła historyczna, warszawska szkoła historyczna, trójlojalizm</i> – lokalizuje w czasie Literacką Nagrodę Nobla H. Sienkiewicza (1905) – identyfikuje postacie: Marii Konopnickiej, Józefa Ignacego Kraszewskiego, Juliusza Koszaka, Wojciecha Kossaka, Stanisława Przybyszewskiego, Władysława Reymonta, Karola Szymanowskiego – omawia poglądy krakowskiej i warszawskiej szkoły historycznej – omawia osiągnięcia polskiej nauki pod koniec XIX w. – wymienia najwybitniejszych twórców okresu Młodej Polski – przedstawia cechy charakterystyczne sztuki polskiej na przełomie wieków	– stosuje pojęcia: <i>stańcacy, neoromantyzm</i> – identyfikuje postacie: Adama Asnyka, Maksymiliana Gierzyńskiego, Artura Grottgera, Michała Bobrzyńskiego, Waleriana Kalinki, Józefa Szujkiego, Władysława Smoleńskiego, Ludwika Zamenhofs, Kazimierza Przerwę-Tetmajera, Jana Kasprówicza, Zenona Przesmyckiego, Aleksandra Gierzyńskiego, Józefa Mehoffera, Olę Boznańską, Heleny Modrzejewskiej, Eugeniusza Romera, Oskara Kolberga – wyjaśnia, na czym polegał problem emancypacji Żydów na ziemiach polskich – omawia rozwój sztuki teatralnej i kinowej na ziemiach polskich na przełomie XIX i XX w. – wskazuje wpływ pracy organicznej i pracy u podstaw na budowanie poczucia więzi narodowej – porównuje założenia sztuki <i>ku pokrzepieniu serc</i> z młodopolskim hasłem <i>sztuki dla sztuki</i>	– stosuje pojęcie <i>Haskala</i> – identyfikuje postacie: Józefa Brandta, Wojciecha Gersona, Stanisława Koźmiana, Stanisława Smolki, Tadeusza Korzona, Adolfa Pawińskiego, Szymona Askenazego, Leopolda i Maurycego Gottliebów, Anny Bilińskiej, Artura Górskiego, Bolesława Biegasa, Tadeusza Pawlikowskiego, Mieczysława Karłowicza, Ludomira Różyckiego – wyjaśnia, jaki wpływ na asymilację Żydów miała <i>Haskala</i> – omawia wkład twórców, naukowców i intelektualistów żydowskiego pochodzenia w rozwój polskiej kultury drugiej połowy XIX w. – przedstawia sytuację Żydów na ziemiach polskich na przełomie XIX i XX w.	– porównuje i ocenia poglądy krakowskiej i warszawskiej szkoły historycznej – ocenia rolę inteligencji w kształtowaniu się kultury narodowej Polaków
V. I WOJNA ŚWIATOWA						
Geneza I wojny światowej	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost antagonizmów międzynarodowych • Trójprzymierze i trójpo- 	– stosuje pojęcie „ <i>kocioł bałkański</i> ” – lokalizuje w czasie: powstanie trójprzymierza (1879–	– stosuje pojęcie <i>wyścig zbrojeń</i> – lokalizuje w czasie: sojusz francusko-rosyjski (1892),	– stosuje pojęcie <i>Weltpolitik</i> – lokalizuje w czasie kryzysu marokańskiego (1904–1905 i 1911)	– lokalizuje w czasie powstanie Ligi Bałkańskiej (1912) – przedstawia międzynarodową pozycję Rosji na początku XX	– ocenia wpływ mocarstwowych aspiracji Niemiec na kształtowanie się sojuszu angielsko-francuskiego

	<p>rozumienie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kryzys marokański • „Kocioł bałkański” • Wyścig zbrojeń • Sytuacja w Europie na początku XX w. 	<p>1882), powstanie trójporozumienia (1907), I wojnę bałkańską (1912–1913), II wojnę bałkańską (1913)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni: państwa należące do trójprzymierza; państwa tworzące trójporozumienie (entente)</p> <p>– omawia cele i strategiczne kierunki trójprzymierza i trójporozumienia</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego sytuację geopolityczną na Bałkanach określano mianem „kotła bałkańskiego”</p>	<p>zawiązanie ententy (1904)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni państwa biorące udział w wojnach bałkańskich</p> <p>– identyfikuje postać Wilhelma II</p> <p>– omawia rywalizację francusko-niemiecką na początku XX w.</p> <p>– omawia proces budowania trójprzymierza i trójporozumienia</p> <p>– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen bałkańskich</p> <p>– przedstawia, na czym polegał wyścig zbrojeń między mocarstwami na początku XX w.</p>	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni aneksję Bośni i Hercegowiny przez Austro-Węgry (1908)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni tereny anektowane przez Austro-Węgry w 1908 r.</p> <p>– wyjaśnia, z czego wynikał wzrost antagonizmów międzynarodowych na początku XX w.</p> <p>– przedstawia cele Weltpolitik prowadzonej przez II Rzeszy</p> <p>– wyjaśnia, jaki wpływ miały kryzysy marokańskie na politykę międzynarodową</p> <p>– omawia sytuację polityczną w Europie na przełomie XIX i XX w.</p>	<p>w.</p> <p>– omawia sytuację na Bałkanach na początku XX w.</p>	
Wielka Wojna	<ul style="list-style-type: none"> • Zamach w Sarajewie • Plany wojenne stron konfliktu • Początek walk na froncie zachodnim • Front wschodni w 1914 r. • Front zachodni w latach 1915–1916 • Wojna pozycyjna • Walki na wschodzie Europy w latach 1915–1916 • Walki na innych frontach • Działania wojenne na morzach 	<p>– stosuje pojęcia: <i>wojna błyskawiczna</i>, <i>wojna pozycyjna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: zamach w Sarajewie (28 VI 1914), wypowiedzenie wojny Serbii przez Austro-Węgry (28 VII 1914)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę nad Marną (IX 1914), bitwę pod Tannenbergiem (VIII 1914), bitwę pod Verdun (II–XII 1916), bitwę nad Sommą (VII–XI 1916)</p> <p>– identyfikuje postać Franciszka Ferdynanda</p> <p>– wyjaśnia, jaki wpływ na wybuch wojny miał zamach w Sarajewie</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał niemiecki plan wojny błyskawicznej</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>plan Schlieffena</i>, <i>wojna manewrowa</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wypowiedzenie wojny Rosji przez Niemcy (1 VIII 1914), wypowiedzenie wojny Francji przez Niemcy (3 VIII 1914), wypowiedzenie wojny Niemcom przez Wielką Brytanię (4 VIII 1914), dołączenie Turcji do państw centralnych (1914), dołączenie Bułgarii do państw centralnych (1915), wystąpienie Włoch z trójprzymierza (1915)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Ypres (1915), bitwę jutlandzką (V 1916)</p> <p>– identyfikuje postacie: Alfreda von Schlieffena, Paula von Hindenburga</p> <p>– przedstawia postępowanie Austro-Węgier wobec Serbii po zamachu w Sarajewie</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał tzw. efekt domina przy rozpoczęciu I wojny światowej</p> <p>– charakteryzuje sposób prowadzenia wojny pozycyjnej</p>	<p>– lokalizuje w czasie: ultimatum Austro-Węgier wobec Serbii (23 VII 1914), wypowiedzenie wojny Rosji przez Austro-Węgry (5 VIII 1914), wypowiedzenie wojny Austro-Węgom przez Francję (10 VIII 1914), wypowiedzenie wojny Austro-Węgom przez Wielką Brytanię (12 VIII 1914), ofensywę Brusilowa (VI 1916)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę nad jeziorami mazurskimi (II 1915), bitwę pod Gallipoli (II 1915–I 1916), bitwę pod Gorlicami (V 1915)</p> <p>– identyfikuje postacie: Gawriłę Principa, Aleksieja Brusilowa</p> <p>– omawia polityczne konsekwencje zamachu w Sarajewie</p> <p>– omawia strategiczne plany mocarstw przed wybuchem wojny</p> <p>– omawia okoliczności, w jakich załamał się niemiecki plan wojny błyskawicznej</p> <p>– omawia przebieg działań wojennych na froncie zachodnim i wschodnim w latach</p>	<p>– identyfikuje postacie: Helmuta von Moltke (Młodszeo), Josepha Joffre’a, Ericha von Falkenhayna, Winstona Churchilla</p> <p>– opisuje działania wojenne na froncie bałkańskim i włoskim w latach 1914–1916</p>	<p>– ocenia wpływ zamachu w Sarajewie na wybuch I wojny światowej</p>

			<p>– wyjaśnia, na czym polegała wojna manewrowa</p> <p>– wymienia kluczowe momenty w przebiegu działań wojennych na froncie wschodnim i zachodnim w latach 1914–1916</p>	<p>1914–1916</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odgrywały nowe rodzaje broni zastosowane na froncie zachodni</p>		
<p>Rewolucje w Rosji</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzys wojenny w Rosji • Przyczyny rewolucji • Rewolucja lutowa • Rząd Tymczasowy • Działalność bolszewików • Rewolucja październikowa w 1917 r. • Wojna domowa w Rosji 	<p>– stosuje pojęcie <i>bolszewicy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wybuch rewolucji lutowej (8 III 1917), wybuch rewolucji październikowej (6/7 XI 1917), traktat pokojowy w Brześciu Litewskim (3 III 1918)</p> <p>– identyfikuje postać Włodzimierza Lenina</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki rewolucji lutowej</p> <p>– omawia skutki rewolucji październikowej</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>nacjonalizacja, Czeka, kulak, czerwoni, biali, komunizm wojenny</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie Rządu Tymczasowego (14 III 1917), abdykację Mikołaja II (15 III 1917), powstanie Rady Komisarzy Ludowych (7 XI 1917), uchwalenie dekretu o pokoju i dekretu o ziemi (XI 1917), wojnę domową (1917–1921), wprowadzenie komunizmu wojennego (IX 1918)</p> <p>– identyfikuje postacie: Mikołaja II, Aleksandra Kiereńskiego, Feliksa Dzierżyńskiego, Lwa Trockiego</p> <p>– omawia przebieg rewolucji lutowej</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odegrał Włodzimierz Lenin w czasie rewolucji rosyjskich</p> <p>– opisuje przebieg rewolucji październikowej</p> <p>– wyjaśnia, jakie konsekwencje miało wydanie przez Radę Komisarzy Ludowych dekretu o ziemi i dekretu o pokoju</p> <p>– przedstawia metody, jakie stosowali bolszewicy w celu umocnienia swojej władzy</p> <p>– omawia założenia komunizmu wojennego i sposób ich realizacji</p>	<p>– lokalizuje w czasie: powstanie Rady Delegatów Robotniczych i Żołnierskich oraz Tymczasowego Komitetu Wykonawczego Dumy (III 1917), powołanie Kominternu (1919)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni obszary, które od początku rewolucji październikowej znajdowały się pod panowaniem bolszewików; kierunki działań Armii Czerwonej podczas wojny domowej</p> <p>– identyfikuje postacie: Grigorija Rasputina, Grigorija Lwowa</p> <p>– omawia sytuację militarną, polityczną i gospodarczą w Rosji do 1917 r.</p> <p>– charakteryzuje okres dwuwładzy w Rosji</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego bolszewicy w okresie dwuwładzy cieszyli się rosnącym poparciem</p> <p>– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojny domowej w Rosji</p> <p>– przedstawia konsekwencje gospodarcze i społeczne wprowadzenia zasad komunizmu wojennego w Rosji Sowieckiej</p> <p>– wyjaśnia, jakie grupy społeczne dotknął terror bolszewicki</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>kadeci, mienszewicy, eserowcy, polityk</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: pucz Ł. Kornułowa (IX 1917), powołanie Robotniczo-Chłopskiej Armii Czerwonej (I 1918)</p> <p>– identyfikuje postacie: Ławra Kornułowa, Pawła Milukowa, Wiktora Czernowa, Borysa Sawinkowa, Lwa Martowa, Antona Denikina, Jewgienija Millera, Nikołaja Judenicza</p> <p>– omawia i porównuje programy rosyjskich stronnictw politycznych</p> <p>– przedstawia, w jaki sposób bolszewicy rozprawili się z Konstytuanta</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę miał odgrywać Komintern</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego w oddziałach Armii Czerwonej wprowadzono stanowisko oficera politycznego</p>	<p>– ocenia skuteczność polityki wewnętrznej Rządu Tymczasowego</p> <p>– ocenia wpływ W. Lenina na kształt państwa radzieckiego</p>
<p>Kłęska państw centralnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Totalny charakter Wielkiej Wojny • Nieograniczona wojna podwodna • Sytuacja ludności cywilnej • Przystąpienie USA do 	<p>– stosuje pojęcia: <i>wojna totalna, propaganda</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: przystąpienie USA do wojny (6 IV 1917), plan pokojowy prezydenta T.W. Wilsona (8 I 1918), rozejm w Compiègne (11 XI 1918)</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>gospodarka wojenna, nieograniczona wojna podwodna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: rozpoczęcie przez Niemcy nieograniczonej wojny podwodnej (IV 1917), ofensywę stu dni (VIII–XI 1918)</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>depesza Zimmermanna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie kapitulację Austro-Węgier (3 XI 1918)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni zmiany na frontach w 1917 i 1918 r.</p> <p>– omawia konsekwencje nieo-</p>	<p>– lokalizuje w czasie ofensywę Włochów pod Vittorio Veneto (X 1918)</p> <p>– identyfikuje postać Matthiasa Erzbergera</p> <p>– omawia problemy, z jakimi zmagaly się państwa centralne po 1916 r.</p>	<p>– ocenia wpływ sposobów prowadzenia działań zbrojnych na totalny charakter I wojny światowej</p> <p>– ocenia skutki I wojny światowej dla Europy</p>

	<p>wojny</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny klęski państw centralnych • Nowe techniki walki • Ostatnie ofensywy niemieckie • Rozejm w Compiègne • Bilans Wielkiej Wojny 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postać Thomasa Woodrowa Wilsona – wyjaśnia, dlaczego I wojna światowa miała charakter wojny totalnej – omawia założenia planu pokojowego Thomasa Woodrowa Wilsona – omawia postanowienia rozejmu w Compiègne – przedstawia skutki Wielkiej Wojny 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w przestrzeni państwa, w których w 1918 r. wybuchły rewolucje – identyfikuje postacie: Ferdynanda Focha, Friedricha Eberta – wyjaśnia, jaką rolę odgrywała propaganda w czasie I wojny światowej – wyjaśnia, na czym polegała koncepcja nieograniczonej wojny obronnej – omawia wpływ, jaki na ludność cywilną miała Wielka Wojna – przedstawia przyczyny klęski państw centralnych – omawia nowe techniki walki zastosowane w czasie Wielkiej Wojny 	<p>graniczonej wojny obronnej</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia stosunek USA do I wojny światowej – przedstawia okoliczności przystąpienia USA do I wojny światowej – wyjaśnia, jakie konsekwencje militarne miało przystąpienie USA do wojny – przedstawia ostatnie ofensywy niemieckie na froncie zachodnim – omawia przebieg i skutki rewolucji listopadowej w Niemczech 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia, jak zakończyły się walki toczone przez sojuszników Rzeszy Niemieckiej w 1918 r. 	
<p>Sprawa polska podczas I wojny światowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Orientacje polityczne Polaków • Mocarstwa wobec sprawy polskiej • Powstanie Legionów Polskich • Walki z Rosjanami w latach 1914–1917 • Działalność Romana Dmowskiego • Akt 5 listopada • Budowa zrębów państwowości polskiej • Wojska polskie w Rosji • Sprawa polska na Zachodzie • Błękitna Armia we Francji • Sprawa polska pod koniec wojny 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>orientacja proaustriacka</i>, <i>orientacja prorosyjska</i> – lokalizuje w czasie: powstanie I Kompanii Kadrowej (VIII 1914), powstanie Legionów Polskich (27 VIII 1914), Akt 5 listopada (1916), plan pokojowy prezydenta T.W. Wilsona (18 I 1918) – identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Ignacego Jana Paderewskiego – omawia polityczne koncepcje niepodległościowe w Galicji i Królestwie Polskim – wymienia polskie formacje wojskowe walczące po stronie państw centralnych i ententy – wymienia postanowienia Aktu 5 listopada 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>koncepcja trializmu</i> – lokalizuje w czasie: powstanie Naczelnego Komitetu Narodowego (VIII 1914), utworzenie Komitetu Narodowego Polskiego (XI 1914), kryzys przysięgowy (1917), utworzenie Błękitnej Armii (VI 1917) – lokalizuje w przestrzeni rejonów walk Legionów Polskich – identyfikuje postać Józefa Hallera – przedstawia okoliczności powstania Legionów Polskich – wyjaśnia, jaką rolę miała odegrać I Kompania Kadrowa – wyjaśnia, jakie były zasługi J. Piłsudskiego dla tworzenia polskich formacji wojskowych w czasie I wojny światowej – wyjaśnia, dlaczego plan pokojowy prezydenta T.W. Wilsona miał przełomowe znaczenie dla sprawy polskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>strzeleckie organizacje paramilitarne</i> – lokalizuje w czasie: założenie Związku Walki Czynnej (1908), odezwę wielkiego księcia Mikołaja Mikołajewicza (14 VIII 1914), powstanie Tymczasowej Rady Stanu Królestwa Polskiego (I 1917), deklarację rosyjskiego Rządu Tymczasowego (III 1917), zawiązanie Komitetu Narodowego Polskiego (VIII 1917) – lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Krzywopłotami (XI 1914), bitwę pod Łowczówkiem (XII 1914), bitwę pod Rokitną (VI 1915), bitwę pod Kostiuchnówką (1916) – lokalizuje w przestrzeni zmiany sytuacji militarnej na ziemiach polskich w latach 1914–1917 – identyfikuje postać Henryka Sienkiewicza – omawia szlak bojowy Legionów Polskich – omawia działalność R. Dmowskiego na rzecz odbu- 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: powołanie Komisji Tymczasowej Skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych (XI 1912), przekształcenie Legionów Polskich w Polski Korpus Posiłkowy (IX 1916), deklarację wersalską w sprawie przyszłości Polski (3 VI 1918) – identyfikuje postać Bolesława Roi – przedstawia formacje polskie, które powstały u boku Rosji – omawia proces formowania wojska polskiego we Francji 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia, jakie znaczenie dla Polaków mogła mieć walka w wojnie toczonej przez zaborców – ocenia znaczenie Aktu 5 listopada dla narodu polskiego – omawia i ocenia stanowisko aliantów zachodnich w sprawie polskiej

				<p>dowy niepodległego państwa polskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, w jaki sposób władze niemieckie i austriackie realizowały obietnice zawarte w Akcie 5 listopada – przedstawia skutki kryzysu przysięgowego 		
VI. DWUDZIESTOLECIE MIĘDZYWOJENNE						
Ład wersalski	<ul style="list-style-type: none"> • Konferencja paryska • Wielka czwórka • Traktat wersalski • Ład wersalski • Traktaty mniejszościowe • Powstanie i zasady działania Ligi Narodów • Konferencja waszyngtońska 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>plebiscyt terytorialny, ład wersalski, Liga Narodów</i> – lokalizuje w czasie: konferencję paryską (I–VI 1919), traktat wersalski (28 VI 1919), powołanie Ligi Narodów (1919) – lokalizuje w przestrzeni nowe państwa, które pojawiły się na mapie Europy – identyfikuje postać Thomasa Woodrowa Wilsona – określa cele konferencji pokojowej w Paryżu – przedstawia postanowienia traktatu pokojowego z Niemcami – omawia cele i zadania Ligi Narodów 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>demilitaryzacja, reparacje, traktaty mniejszościowe, zasada samostanowienia narodów</i> – lokalizuje w czasie: mały traktat wersalski (VI 1919), traktat z Austrią (10 IX 1919), traktat z Węgrami (4 VI 1919), traktat z Bułgarią (27 XI 1919), traktat z Turcją (10 VIII 1920), konferencję waszyngtońską (1921/1922) – lokalizuje w przestrzeni terytoria, które zostały utracone przez Niemcy w wyniku postanowień traktatu wersalskiego – identyfikuje postacie: Georges'a Clemenceau, Davida Lloyd George'a – wyjaśnia, jaką rolę podczas konferencji paryskiej odgrywały USA, Francja i Wielka Brytania – wymienia postanowienia traktatów pokojowych z Austrią, Węgrami, Bułgarią i Turcją – omawia strukturę organizacyjną i funkcjonowanie Ligi Narodów – omawia postanowienia konferencji waszyngtońskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>Wielka Czwórka, terytorium mandatowe</i> – przedstawia stosunek państw europejskich do rozwiązania kwestii niemieckiej po I wojnie światowej – wymienia państwa, które były niezadowolone z postanowień traktatów pokojowych i wyjaśnia, z czego to niezadowolenie wynikało – wyjaśnia, dlaczego doszło do przyjęcia tzw. małego traktatu wersalskiego – wyjaśnia okoliczności powstania Ligi Narodów – omawia zagrożenia, jakie niósł dla Europy ład wersalski 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegały rozbieżności pomiędzy wizjami pokoju proponowanymi przez delegację brytyjską, francuską i amerykańską – wyjaśnia, według jakich kryteriów podzielono terytoria mandatowe Ligi Narodów 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ postanowień konferencji wersalskiej i konferencji waszyngtońskiej na kształtowanie się ładu międzynarodowego w powojennym świecie – ocenia skuteczność działania Ligi Narodów
Kryzys demokracji	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny kryzysu demokracji • Kryzys powojenny we Włoszech • Rządy Mussoliniego • Niemcy po I wojnie światowej 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>demokratyzacja, faszyzm, totalitaryzm</i> – lokalizuje w czasie marsz na Rzym (27–29 X 1920) – identyfikuje postać Benita Mussoliniego – omawia okoliczności dojścia B. Mussoliniego do władzy 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>inflacja, hiperinflacja, „czarne koszule”, autorytaryzm</i> – lokalizuje w czasie: układ w Rapallo (IV 1922), powołanie Wielkiej Rady Faszystowskiej (1923) – lokalizuje w przestrzeni 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>Duce, korporacjonizm, Freikorpsy, legenda o „ciosie w plecy”</i> – lokalizuje w czasie: Republikę Weimarską (1919–1933), okupację Zagłębia Ruhry przez aliantów (1923) – przedstawia przyczyny 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jaką rolę odgrywały we Włoszech „czarne koszule” – wyjaśnia, dlaczego Europa w końcu lat 20. i na początku lat 30. XX w. przeżywała kryzys demokracji 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia polityczne skutki odwrótu od demokracji po I wojnie światowej

	<ul style="list-style-type: none"> • Republika Weimarska i jej funkcjonowanie • Polityka zagraniczna Niemiec • Kryzys demokracji w innych krajach europejskich 	– charakteryzuje założenia ideologii faszystowskiej	<p>państwa, w których w okresie międzywojennym funkcjonował system demokratyczny, rządy autorytarne lub totalitarne</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Wiktor Emanuel III, Friedricha Eberta – wyjaśnia, dlaczego faszyci zdobyli popularność we Włoszech – omawia proces budowania państwa faszystowskiego we Włoszech – wymienia postanowienia traktatu w Rapallo 	<p>kryzysu demokracji po I wojnie światowej</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia przejawy powojennego kryzysu we Włoszech – wymienia skutki wprowadzenia we Włoszech ustawodawstwa wyjątkowego – omawia sytuację w Niemczech po zakończeniu I wojny światowej – charakteryzuje sytuację wewnętrzną Republiki Weimarskiej – omawia cele polityki zagranicznej Republiki Weimarskiej i ich realizację 		
Wielki Kryzys	<ul style="list-style-type: none"> • Sytuacja gospodarcza po Wielkiej Wojnie • Wybuch Wielkiego Kryzysu • Wielki Kryzys w USA • Wielki Kryzys na świecie • Sposoby walki z Wielkim Kryzysem • Polityka Nowego Ładu • Ocena skuteczności metod walki z kryzysem • Skutki Wielkiego Kryzysu 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: „czarny czwartek”, <i>interwencjonizm</i> – lokalizuje w czasie: krach na nowojorskiej giełdzie (24 X 1929), Wielki Kryzys (1929–1933) – identyfikuje postać Franklina Delano Roosevelta – wymienia przyczyny Wielkiego Kryzysu w USA – wymienia społeczne i gospodarcze skutki Wielkiego Kryzysu w USA 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>autokratyzm, etatyzm, Nowy Ład</i> – lokalizuje w czasie ogłoszenie Nowego Ładu (1933) – identyfikuje postać Johna Keynesa – omawia okoliczności, w jakich doszło do wybuchu Wielkiego Kryzysu w USA – przedstawia cechy charakterystyczne Wielkiego Kryzysu w USA – omawia założenia Nowego Ładu – wymienia skutki realizacji polityki Nowego Ładu w USA 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>spekulacja, nadprodukcja, zjawisko rozwarcia nożyc cen, prohibicja, cła protekcyjne, ceny dumpin-gowe</i> – wyjaśnia, jakie były bezpośrednie skutki krachu na giełdzie nowojorskiej – przedstawia przejawy Wielkiego Kryzysu w państwach europejskich – omawia sposoby walki w Wielkim Kryzysem zastosowane w USA – omawia gospodarcze i polityczne skutki Wielkiego Kryzysu 	– omawia sytuację gospodarczą w Stanach Zjednoczonych po zakończeniu I wojny światowej	– ocenia zasadność określeń: <i>szalone lata 20. i brudne lata 30.</i>
Narodziny II Rzeszy	<ul style="list-style-type: none"> • Republika Weimarska • Początek działalności Adolfa Hitlera • Skutki Wielkiego Kryzysu w Niemczech • Hitler u władzy • Antysemicka polityka nazistów • Ideologia nazistowska 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>nazizm, Führer, kult jednostki</i> – lokalizuje w czasie: objęcie urzędu kanclerza przez A. Hitlera (30 I 1933), ustawy norymberskie (1935), „noc kryształową” (XI 1938) – identyfikuje postać Adolfa Hitlera – omawia założenia ideologii nazistowskiej – wymienia etapy przejmowania przez A. Hitlera władzy w Niemczech – wyjaśnia, jaką rolę odgrywał kult jednostki w nazistowskich 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>Lebensraum, Herrenvolk, obóz koncentracyjny</i> – lokalizuje w czasie: pucz w Monachium (1923), układ w Locarno (1925), ustawę o specjalnych pełnomocnictwach (1933), „noc długich noży” (VI 1934) – identyfikuje postacie: Heinricha Himmlera, Hermanną Göringą, Josepha Goebbelsa – wymienia postanowienia traktatu w Locarno – omawia proces dojścia A. Hitlera do władzy 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>plan Dawesa</i> – lokalizuje w czasie: pożar Reichstagu (II 1933), wprowadzenie systemu jednopartyjnego (1934), przejście przez A. Hitlera funkcji szefa państwa (VIII 1934) – identyfikuje postacie: Gustava Stresemanna, Ericha Ludendorffa – wyjaśnia, dlaczego traktat w Locarno budził niezadowolenie państw Europy Środkowej – przedstawia skutki Wielkiego Kryzysu w Niemczech – przedstawia początki poli- 	– wyjaśnia, w jaki sposób Republika Weimarska realizowała splotę reparacji wojennych	– ocenia politykę zagraniczną Republiki Weimarskiej prowadzoną przez G. Stresemanna
				– ocenia rolę odgrywały oddziały SA w przejmowaniu władzy przez nazistów	– ocenia pozycję Niemiec w Europie po traktatach lokarneskich	– ocenia wpływ przemian politycznych, ekonomicznych, społecznych i kulturowych w Niemczech na sukces nazistów i ugruntowanie ich władzy
				– wyjaśnia, jaki wpływ na państwo i społeczeństwo miała NSDAP	– porównuje przyczyny i sposób dojścia do władzy B. Mussoliniego i A. Hitlera	

		Niemczech	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia czynniki, które wpłynęły na wzrost popularności nazizmu – charakteryzuje antysemicką politykę nazistów – wyjaśnia, jakie funkcje spełniali w aparacie państwowym najbliżsi współpracownicy Hitlera – wyjaśnia cele indoktrynacji ideologicznej społeczeństwa w III Rzeszy 	<ul style="list-style-type: none"> tycznej działalności A. Hitlera – przedstawia okoliczności, w jakich A Hitler sięgnął po władzę w Niemczech – wskazuje działania podejmowane przez nazistów zmierzające do likwidacji bezrobocia i poprawy sytuacji gospodarczej kraju – omawia skutki nadania A. Hitlerowi specjalnych pełnomocnictw – przedstawia skutki antysemickiej polityki nazistów 		
Totalitaryzm stalinowski	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie Związku Socjalistycznych Republik Sowieckich • Nowa Polityka Ekonomiczna • Stalin u władzy • Uprzemysłowienie i kolektywizacja ZSRS • Klęska głodu na Ukrainie • Stalinizm • Wielki terror 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>dyktatura monopartyjna, stalinizm, kult jednostki</i> – lokalizuje w czasie: utworzenie Związku Socjalistycznych Republik Sowieckich (30 XII 1922), stalinizm (1929–1939) – identyfikuje postacie: Włodzimierza Lenina, Józefa Stalina – omawia cechy charakterystyczne stalinizmu – wyjaśnia, jaką rolę w ZSRS odgrywał kult jednostki 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>Nowa Polityka Ekonomiczna, kolektywizacja, gulag</i> – lokalizuje w czasie: wprowadzenie NEP-u (1921), kolektywizację (1929–1934) – lokalizuje w przestrzeni regiony, w których znalazły się największe skupiska łagrów – identyfikuje postacie: Feliksa Dzierżyńskiego, Lwa Trockiego – wyjaśnia, jaką rolę odgrywał terror w zarządzaniu państwem sowieckim – omawia założenia i skutki Nowej Polityki Ekonomicznej – omawia gospodarcze i społeczne skutki kolektywizacji – wymienia przejawy terroru w ZSRS – charakteryzuje sposób sprawowania władzy przez J. Stalina 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>sowchoz, kolchoz</i> – lokalizuje w czasie: Wielki Głód na Ukrainie (1932–1933), operację polską NKWD (1937–1938) – lokalizuje w przestrzeni obszar głodu w latach 1932–1933 – omawia koncepcje nowego państwa forsowane przez W. Lenina i J. Stalina – przedstawia proces tworzenia Związku Socjalistycznych Republik Sowieckich – przedstawia okoliczności dojścia J. Stalina do władzy – wyjaśnia, na czym polegał i jak działał system łagrów w ZSRS – przedstawia metody, jakimi J. Stalin pozbywał się swoich przeciwników politycznych 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie powołanie NKWD (1934) – identyfikuje postacie: Lwa Kamieniewa, Grigorija Zinowiewa – omawia proces konsolidacji wewnętrznej Rosji Sowieckiej – opisuje rywalizację między L. Trockim i J. Stalinem 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia skutki terroru państwowego w ZSRS
Świat w okresie międzywojennym	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzys kolonializmu • Rozpad imperium osmańskiego • Kwestia żydowska • Ekspansja kolonialna Włoch w Afryce • Indie w okresie międzywojennym • Chiny w okresie międzywojennym 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>ludobójstwo</i> – lokalizuje w czasie: najazd Włoch na Etiopię (X 1935), wybuch wojny Japonii z Chinami (1937) – identyfikuje postać Benita Mussoliniego – omawia ekspansję kolonialną faszystowskich Włoch – wyjaśnia, dlaczego Japonia w latach 30. XX w. weszła na 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>obywatelskie nieposłuszeństwo, bierny opór, militarizm</i> – lokalizuje w czasie: deklarację Balfoura (1917), incydent mukeński (1931), pakt antykominternowski (1936) – lokalizuje w przestrzeni zdobycze Japonii w Azji – identyfikuje postacie: Mustafy Kemala Paszy, Wiktora 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>panarabizm</i> – lokalizuje w czasie: powstanie Indyjskiego Kongresu Narodowego (1885), założenie Ligi Muzułmańskiej (1906), pokój w Sèvres (10 VIII 1920), pokój w Lozannie (VII 1923), wybuch wojny domowej w Chinach (1927) – lokalizuje w przestrzeni terytoria, które Turcja utraciła 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>Biała Księga</i> – lokalizuje w czasie: ludobójstwo Ormian (1915–1916), rozejm w Mudros (30 X 1918) – lokalizuje w przestrzeni obszary dawnego imperium osmańskiego, które stały się terytoriami mandatowymi – identyfikuje postacie: Hajle Sellasje I, Yuana Shikai – wyjaśnia, dlaczego Turcja 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia sposoby i metody walki Hindusów o niepodległość – ocenia charakter japońskiej okupacji Chin

	<ul style="list-style-type: none"> • Ekspansja Japonii 	drogę ekspansji terytorialnej	<p>Emanuela II, Mohandasa Gandhiego, Jawaharlala Nehru, Mao Zedonga</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia wpływ Wielkiej Wojny na kryzys kolonializmu – wyjaśnia, w jaki sposób Brytyjczycy postanowili rozwiązać kwestię państwa żydowskiego w Palestynie – omawia proces budowania imperium japońskiego w Azji 	<p>w Europie</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Mohammeda Jinnaha, Sun Jatsena, Czang Kaj-szeka – omawia proces rozpadu imperium osmańskiego – omawia działania Hindusów na rzecz uzyskania autonomii i równouprawnienia – charakteryzuje rządy Kuomintangu w Chinach 	<p>dopuszcza się ludobójstwa Ormian</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia dążenia niepodległościowe państw arabskich 	
Kultura i nauka w latach 20. i 30.	<ul style="list-style-type: none"> • Powojenny kryzys wartości • Radio i telewizja • Rozwój techniki • Rozwój szkolnictwa i nauki • Literatura i sztuka • Kultura masowa • Architektura okresu międzywojennego 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>modernizm</i> – identyfikuje postacie: Alberta Einsteina, Pabla Picassa, Salvadora Dalí – omawia skutki upowszechnienia oświaty i rozwoju szkolnictwa – wyjaśnia, jaką rolę odgrywały kino, radio i prasa w rozwoju kultury masowej 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>art déco</i>, <i>realizm socjalistyczny (socrealizm)</i> – identyfikuje postacie: Zygmunta Freuda, Franza Kafki, Ernesta Hemingwaya – omawia przyczyny i przejawy kryzysu wartości po I wojnie światowej – wyjaśnia, w jaki sposób rozwój techniki wpłynął na życie codzienne – omawia główne kierunki rozwoju nauki w okresie międzywojennym – wymienia cechy architektury modernistycznej i <i>art déco</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>abstrakcjonizm</i>, <i>surrealizm</i>, <i>dadaizm</i> – identyfikuje postacie: Nielsa Bohra, Maxa Plancka, Enrica Fermiego, Alexandra Fleminga, Francisca Scotta Fitzgeralda – wymienia najważniejsze odkrycia naukowe okresu międzywojennego – omawia osiągnięcia w literaturze i sztuce okresu międzywojennego – charakteryzuje rozwój architektury w okresie międzywojennym 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Jeana Frédérica Joliot-Curie, Irène Joliot-Curie, Leni Riefenstahl – wyjaśnia, w jaki sposób państwa totalitarne wykorzystywały kulturę w imię ideologii 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ rozwoju techniki na życie codzienne społeczeństw w okresie międzywojennym
Na drodze ku wojnie	<ul style="list-style-type: none"> • Europa na początku lat 30. • Cele polityczne Hitlera • Mała Ententa i ententa bałkańska • Remilitaryzacja Nadrenii • Wojna domowa w Hiszpanii • Anszlus Austrii • Polityka appeasementu • Czechosłowacja • Cele polityki zagranicznej ZSRS 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>anszlus</i>, <i>appeasement</i> – lokalizuje w czasie: wojnę domową w Hiszpanii (1936–1939), anszlus Austrii (12 III 1938), aneksję Czechosłowacji przez III Rzeszę (III 1939), pakt Ribbentrop–Mołotow (23 VIII 1939) – lokalizuje w przestrzeni granicę dzielącą strefy wpływów Niemiec i ZSRS ustaloną w pakcie Ribbentrop–Mołotow – identyfikuje postacie: Francisca Franco, Adolfa Hitlera, Joachima von Ribbentropa, Władysława Mołotowa – omawia przyczyny i skutki wojny domowej w Hiszpanii – wymienia etapy ekspansji terytorialnej nazistowskich 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>rewizjonizm niemiecki</i>, <i>frankiści</i> – lokalizuje w czasie: remilitaryzację Nadrenii (III 1936), konferencję w Monachium (29 IX 1938), aneksję Kłajpedy przez III Rzeszę (III 1939) – lokalizuje w przestrzeni obszary włączone do terytorium niemieckiego w latach 1935–1939 – identyfikuje postać Engelberta Dollfussa – wymienia cele polityki zagranicznej hitlerowskich Niemiec – przedstawia przyczyny i skutki remilitaryzacji Nadrenii – omawia przyczyny i skutki anszlusu Austrii – wymienia postanowienia 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>pakt czterech</i> – lokalizuje w czasie: pakt o wyrzeczeniu się wojny (1928), międzynarodową konferencję rozbrojeniową w Genewie (1932) – identyfikuje postać Arthura Seyss-Inquarta – wymienia inicjatywy na rzecz utrzymania pokoju w Europie – wyjaśnia, jaką rolę miały odegrać Mała Ententa i ententa bałkańska – omawia przebieg wojny domowej w Hiszpanii – wyjaśnia, jaki wpływ na przebieg wojny w Hiszpanii miało wsparcie niemieckie i włoskie udzielone gen. F. Franco – wyjaśnia, w jakich okoliczno- 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>Mała Ententa</i>, <i>ententa bałkańska</i> – lokalizuje w czasie: powstanie Brytyjskiej Wspólnoty Narodów (1931), przystąpienie ZSRS do Ligi Narodów (1934), powstanie ententy bałkańskiej (1934), francusko-sowiecki układ przyjaźni (1935), bombardowanie Guerniki (IV 1937) – wyjaśnia, dlaczego ZSRS stał się w latach 30. XX w. ważnym graczem na arenie międzynarodowej – wyjaśnia, na czym polegała tragedia Guerniki – wyjaśnia, kto i dlaczego opowiedział się po stronie wojsk republikańskich w wojnie domowej w Hiszpanii – charakteryzuje postawy 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia skuteczność międzynarodowych inicjatyw na rzecz zachowania pokoju w Europie – ocenia rozdzźwięk między intencjami zwolenników appeasementu a konsekwencjami tej polityki – ocenia postawy mocarstw zachodnich wobec anszlusu Austrii i aneksji Czechosłowacji

		<p>Niemiec w latach 30. XX w.</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polegała polityka appeasementu 	<p>konferencji monachijskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia losy Czechosłowacji po konferencji monachijskiej - charakteryzuje proces militaryzacji Niemiec - przedstawia proces budowania sojuszy polityczno-militarnych przez III Rzeszę 	<p>ściach doszło do zwołania międzynarodowej konferencji w Monachium</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, dlaczego dyplomacja francuska i brytyjska stały się bierne wobec działań III Rzeszy - wyjaśnia, dlaczego doszło do politycznego zbliżenia między III Rzeszą i ZSRR w 1939 r. 	<p>moocarstw zachodnich wobec anszlusu Austrii i aneksji Czechosłowacji</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia cele polityki zagranicznej ZSRS w latach 30. XX w. - wyjaśnia, jaki wpływ miała wojna domowa w Hiszpanii na międzynarodową sytuację w Europie 	
--	--	--	---	--	---	--

VII. II RZECZPOSPOLITA

<p>Odzyskanie niepodległości</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sytuacja międzynarodowa • Straty i zniszczenia wojenne • Polska Organizacja Wojskowa • Ośrodki władzy państwowej • Walki polsko-ukraińskie • Odzyskanie niepodległości • Konferencja paryska 	<p>– lokalizuje w czasie: powrót J. Piłsudskiego z Magdeburga do Warszawy (10 XI 1918), przekazanie przez Radę Regencyjną władzy wojskowej J. Piłsudskiemu (11 XI 1918), przekazanie przez Radę Regencyjną pełnej władzy J. Piłsudskiemu (14 XI 1918)</p> <p>– identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Ignacego Jana Paderewskiego, Romana Dmowskiego</p> <p>– omawia wydarzenia, które doprowadziły do odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 r.</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego dzień 11 listopada 1918 r. jest uważany za datę odzyskania przez Polskę niepodległości</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Orleńa Lwowskie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie rządu J. Moraczewskiego (18 XI 1918), pierwsze wybory w odrodzonej Polsce (26 I 1919), powołanie rządu I.J. Paderewskiego (I 1919)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni walki o Lwów (XI 1918–IX 1919)</p> <p>– identyfikuje postacie: Wincentego Witosa, Jędrzeja Moraczewskiego</p> <p>– omawia straty i zniszczenia wojenne na ziemiach polskich</p> <p>– wymienia lokalne ośrodki polskiej władzy powstałe w 1918 r. i określa zasięg ich wpływów</p> <p>– przedstawia działalność polskiej delegacji na konferencji paryskiej</p>	<p>– lokalizuje w czasie: utworzenie Polskiej Komisji Likwidacyjnej w Krakowie (X 1918), powstanie Tymczasowego Rządu Republiki Polskiej w Lublinie (XI 1918), utworzenie Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu (XII 1918)</p> <p>– identyfikuje postać Ignacego Daszyńskiego</p> <p>– wyjaśnia, jaki wpływ na odbudowę państwa polskiego miała sytuacja międzynarodowa w 1918 r.</p> <p>– omawia przebieg walk polsko-ukraińskich o Lwów i Galicję Wschodnią</p> <p>– przedstawia i ocenia reformy rządu J. Moraczewskiego</p> <p>– omawia okoliczności powołania rządu I. J. Paderewskiego</p>	<p>– lokalizuje w czasie powołanie Zachodnioukraińskiej Republiki Ludowej (1918)</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odgrywała POW w czasie I wojny światowej</p> <p>– omawia problemy, z jakimi borykały się lokalne ośrodki władzy powstałe w 1918 r.</p>	<p>– ocenia rolę Józefa Piłsudskiego w procesie kształtowania się początków niepodległości</p>
<p>Ustalenie granic na zachodzie i południu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sytuacja w zaborze pruskim • Powstanie wielkopolskie • Powstania śląskie • Spór o Śląsk Cieszyński • Pomorze, Warmia i Mazury 	<p>– stosuje pojęcie <i>plebiscyt</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie wielkopolskie (XII 1918–II 1919), I powstanie śląskie (VIII 1919), II powstanie śląskie (VIII 1920), plebiscyt na Warmii, Mazurach i Powiślu (11 VII 1920), plebiscyt na Górnym Śląsku (20 III 1921), III powstanie śląskie (V–VII 1921)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni tereny, na których miały odbyć się plebiscyty</p> <p>– omawia przyczyny i skutki powstania wielkopolskiego</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki kolejnych powstań śląskich</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>arbitraż</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wybuch powstania wielkopolskiego (27 XII 1918), zajęcie Śląska Cieszyńskiego przez Czechosłowację (I 1919), zaślubiny Polski z Bałtykiem (10 II 1920)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni zasięg powstania wielkopolskiego</p> <p>– identyfikuje postacie: Wojciecha Korfańtego, Józefa Hallera</p> <p>– omawia okoliczności, w jakich wybuchło powstanie wielkopolskie</p> <p>– przedstawia i ocenia wyniki plebiscytu na Górnym Śląsku</p> <p>– omawia okoliczności włączenia Pomorza do Polski</p>	<p>– lokalizuje w czasie: przybycie I.J. Paderewskiego do Poznania (26 XII 1918), podział Górnego Śląska (X 1921), włączenie Górnego Śląska w granice II Rzeczypospolitej (VII 1922)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni najdalszy zasięg powstań na Górnym Śląsku</p> <p>– identyfikuje postać Józefa Dowbora-Muśnickiego</p> <p>– wyjaśnia, z czego wynikał sukces powstania wielkopolskiego</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał spór o Śląsk Cieszyński i jak został rozwiązany</p> <p>– wymienia uprawnienia, jakie Polska uzyskała w Wolnym Mieście Gdańsku</p> <p>– wymienia czynniki, które wpłynęły na niekorzystne dla</p>	<p>– przedstawia sytuację narodowościową na Górnym Śląsku</p> <p>– wyjaśnia, jaki wpływ miało powstanie wielkopolskie na decyzję mocarstw o przyznaniu Polsce ziem byłego zaboru pruskiego</p>	<p>– ocenia wkład wielkopolan w walkę o kształt zachodniej granicy odrodzonej Polski</p> <p>– ocenia, czy podział Górnego Śląska po III powstaniu śląskim był korzystny dla Polski</p>

<p>Walki o granicę na wschodzie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Koncepcje granicy wschodniej • Początek walk z bolszewikami • Wyprawa kijowska • Kontrofensywa bolszewicka • Ententa a sprawa polska • Bitwa Warszawska • Traktat ryski • Konflikt polsko-litewski 	<p>– stosuje pojęcia: <i>koncepcja inkorporacyjna, koncepcja federacyjna, „cud nad Wisłą”</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wojnę polsko-bolszewicką (II 1919–III 1921), traktat ryski (18 III 1921)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni Bitwę Warszawską (13–15 VIII 1920)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni obszary przyłączone do Polski na mocy traktatu ryskiego</p> <p>– identyfikuje postacie: Romana Dmowskiego, Józefa Piłsudskiego</p> <p>– omawia koncepcje granicy wschodniej zaproponowane przez R. Dmowskiego i J. Piłsudskiego</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie polityczne i militarne miała Bitwa Warszawska</p> <p>– wymienia postanowienia traktatu ryskiego</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>linia Curzona</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: układ z Symonem Petlurą (IV 1920), powstanie Rady Obrony Państwa (VII 1920), zajęcie Wilna przez L. Żeligowskiego (X 1920)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: zdobycie Kijowa przez Wojsko Polskie (V 1920), bitwę nad Niemnem (IX 1920)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni linię Curzona</p> <p>– identyfikuje postacie: Symona Petlurę, Michaiła Tuchaczewskiego, Lucjana Żeligowskiego</p> <p>– omawia początek walk polsko-bolszewickich wiosną 1919 r.</p> <p>– omawia przebieg wojny polsko-bolszewickiej</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał spór o Wileńszczyznę</p> <p>– przedstawia okoliczności zajęcia przez gen. Żeligowskiego Wileńszczyzny w 1920 r.</p>	<p>Polski wyniki plebiscytu na Warmii, Mazurach i Powiślu</p> <p>– lokalizuje w czasie: kontrofensywę bolszewików (V 1920), konferencję w Spa (VII 1920)</p> <p>– identyfikuje postacie: Józefa Hallera, Władysława Grabskiego, Wincentego Witosa</p> <p>– przedstawia okoliczności podpisania sojuszu polsko-ukraińskiego i jego militarne konsekwencje</p> <p>– omawia przebieg kontrofensywy M. Tuchaczewskiego</p> <p>– omawia i ocenia sposób rozwiązania polsko-litewskiego sporu o Wilno</p>	<p>– lokalizuje w czasie proklamowanie Ukraińskiej Republiki Ludowej (I 1918)</p> <p>– identyfikuje postacie: Mychajła Hruszewskiego, Siemiona Budionnego, Juliana Marchlewskiego, Feliksa Dzierżyńskiego, Feliksa Kona</p> <p>– wyjaśnia, jak kształtowała się Ukraińska Republika Ludowa</p> <p>– wyjaśnia, jakie stanowisko zajęły państwa ententy w sprawie konfliktu polsko-ukraińskiego</p> <p>– porównuje wizje wschodniej granicy Rzeczypospolitej proponowane przez Piłsudskiego i Dmowskiego.</p>	<p>– ocenia, która z koncepcji granicy wschodniej była korzystniejsza z punktu widzenia interesów państwa polskiego</p> <p>– ocenia znaczenie Bitwy Warszawskiej i zwycięstwa w wojnie z bolszewikami dla Polski i Europy</p> <p>– ocenia, czy postanowienia traktatu ryskiego były korzystne dla Rzeczypospolitej</p>
<p>Pierwsze lata II Rzeczypospolitej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sejm Ustawodawczy i mała konstytucja • Ugrupowania polityczne II Rzeczypospolitej • Konstytucja marcowa • Wybory prezydenckie • Polityka zagraniczna II Rzeczypospolitej • Kryzys polityczny i gospodarczy 	<p>– lokalizuje w czasie: uchwalenie małej konstytucji (20 II 1919), uchwalenie konstytucji marcowej (17 III 1921), wybory prezydenckie (9 XII 1922)</p> <p>– identyfikuje postacie: Romana Dmowskiego, Gabriela Narutowicza, Stanisława Wojciechowskiego</p> <p>– wymienia ugrupowania polityczne działające w początkach II Rzeczypospolitej</p> <p>– omawia system trójpodziału władz ustanowiony w konstytucji marcowej</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>mała konstytucja, kontrasygnata</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: pierwsze wybory w odrodzonej Polsce (26 I 1919), polsko-francuski układ sojuszniczy (II 1921), polsko-rumuński układ sojuszniczy (1921), zabójstwo prezydenta G. Narutowicza (16 XII 1922), reformę walutową (1924), wybuch wojny celnej z Niemcami (1925)</p> <p>– identyfikuje postacie: Wojciecha Korfańtego, Wincentego Witosa, Macieja Rataja</p> <p>– charakteryzuje ustrój II Rzeczypospolitej określony w małej konstytucji</p> <p>– charakteryzuje scenę poli-</p>	<p>– identyfikuje postacie: Ignacego Daszyńskiego, Jędrzeja Moraczewskiego, Władysława Sikorskiego, Władysława Grabskiego</p> <p>– omawia sytuację państwa polskiego w czasie pierwszych wyborów w odrodzonej Polsce</p> <p>– przedstawia układ polityczny w Sejmie Ustawodawczym</p> <p>– omawia okoliczności, w jakich przyjęto konstytucję marcową</p> <p>– omawia wyniki wyborów parlamentarnych w 1922 r. i ich konsekwencje</p> <p>– wyjaśnia, jaki wpływ na międzynarodową pozycję Polski miały traktaty w Rapallo</p>	<p>– identyfikuje postacie: Stanisława Thugutta, Adama Warskiego, Maurycego Zamoyckiego, Jana Baudouina de Courtenay</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób napięta sytuacja polityczna w kraju przyczyniła się do śmierci G. Narutowicza</p> <p>– wyjaśnia przyczyny niestabilności polskich rządów w pierwszych latach po odzyskaniu niepodległości</p>	<p>– ocenia ustrój II Rzeczypospolitej w świetle konstytucji marcowej</p> <p>– ocenia skuteczność polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej w pierwszej połowie lat 20.</p>

			<p>tyczną w początkach funkcjonowania II Rzeczypospolitej</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje ustrój II Rzeczypospolitej określony w konstytucji marcowej – omawia przebieg pierwszych wyborów prezydenckich w II Rzeczypospolitej – charakteryzuje politykę zagraniczną II Rzeczypospolitej w latach 20. XX w. 	<p>i Locarno</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje przejawy kryzysu gospodarczego w pierwszych latach funkcjonowania II Rzeczypospolitej 		
Zamach majowy i rządy sanacji	<ul style="list-style-type: none"> • Przewrót majowy • Ugrupowania polityczne wobec przewrotu majowego • Nowela sierpniowa • Wzmacnianie władzy piłsudczyków • Konflikt z opozycją • Skutki kryzysu gospodarczego • Proces brzeski • Wybory brzeskie • Konstytucja kwietniowa • Polska na arenie międzynarodowej 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>sanacja</i>, <i>dyktatura autorytarna</i> – lokalizuje w czasie: zamach stanu J. Piłsudskiego (12–14 V 1926), nowelę sierpniową (2 VIII 1926), pakt o nieagresji między Polską a ZSRS (VII 1932), polsko-niemiecką deklarację o nieagresji (I 1934), konstytucję kwietniową (23 IV 1935) – identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Stanisława Wojciechowskiego, Ignacego Mościckiego – omawia przebieg zamachu majowego – wymienia uprawnienia prezydenta wynikające z konstytucji kwietniowej – wyjaśnia, dlaczego ustrój II Rzeczypospolitej po uchwaleniu konstytucji kwietniowej określa się mianem dyktatury autorytarnej 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>rządy pułkowników</i>, <i>polityka równie odległości</i> – lokalizuje w czasie: dymisję prezydenta S. Wojciechowskiego (15 V 1926), wybór I. Mościckiego na prezydenta II Rzeczypospolitej (1 VI 1926), śmierć J. Piłsudskiego (12 V 1935) – identyfikuje postacie: Wincentego Witosa, Macieja Rataja, Józefa Becka – wymienia zjawiska, które budziły niezadowolenie społeczne w połowie lat 20. XX w. – przedstawia pośrednie i bezpośrednie przyczyny przewrotu majowego – omawia polityczne konsekwencje zamachu majowego – wyjaśnia, jakie zmiany ustrojowe wprowadzała nowela sierpniowa – przedstawia skutki gospodarcze i społeczne Wielkiego Kryzysu – omawia zasady ustrojowe, jakie wprowadzała konstytucja kwietniowa – omawia cele polityki zagranicznej Polski w okresie rządów sanacji i sposób ich realizacji 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>kolegia wyborcze</i> – lokalizuje w czasie: powstanie Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem (1927), założenie Związku Obrony Prawa i Wolności Ludu (1929), wybory brzeskie (XI 1930), proces brzeski (X 1931–I 1932) – identyfikuje postacie: Kazimierza Bartła, Kazimierza Świtalskiego, Felicjana Sławoja Składkowskiego – wyjaśnia, co skłoniło Piłsudskiego do podjęcia decyzji o podjęciu zamachu stanu – wyjaśnia, w jaki sposób J. Piłsudski umocnił swoje wpływy w armii – omawia proces wzmacniania władzy sanacyjnej – wyjaśnia, jak zmieniła się pozycja prezydenta w wyniku uchwalenia konstytucji kwietniowej – wyjaśnia, dlaczego i w jaki sposób opozycja parlamentarna walczyła z władzą sanacyjną – opisuje, w jaki sposób sanacja walczyła z opozycją polityczną – wyjaśnia, jak doszło do procesu brzeskiego i jakie były jego skutki 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie utworzenie obozu w Berezie Kartuskiej (1934) – wyjaśnia, jakie stanowisko zajęły środowiska lewicowe i piłsudzcy wobec rządów centroprawicy – przedstawia, jakie postawy przyjęły istniejące w tym okresie ugrupowania polityczne wobec przewrotu majowego 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia motywy, jakimi kierował się J. Piłsudski, dokonując zamachu stanu – ocenia stosunek rządów sanacyjnych do opozycji politycznej – ocenia polski autorytaryzm na tle innych ustrojów europejskich tego czasu – ocenia skuteczność polskiej dyplomacji w okresie rządów sanacji
Spółeczeństwo II Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> • Sytuacja społeczna II Rzeczypospolitej • Struktura zawodowa 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>asymilacja państwa</i> – lokalizuje w przestrzeni obszary, na których duży 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>getto ławkowe</i>, <i>numerus clausus</i> – lokalizuje w czasie ustanowienie getta ławkowego (1937) 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie akcji pacyfikacyjne na Chełmszczyźnie (1938) – omawia problemy, jakie 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: powstanie Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów (1929), powstanie Partii Młodziemieckiej 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia, w jakim stopniu polskim władzom udało się zasymilować mieszkające w Rzeczypospolitej mniejszości

	<p>ludności II Rzeczypospolitej</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wielonarodowa Rzeczpospolita • Główne wyznania II Rzeczypospolitej • Problem mniejszości narodowych • Żydzi w Polsce międzywojennej 	<p>odsetek ludności stanowiły mniejszości narodowe</p> <p>– wymienia mniejszości narodowe i etniczne zamieszkujące terytorium II Rzeczypospolitej</p> <p>– omawia strukturę zawodową społeczeństwa II Rzeczypospolitej</p>	<p>– charakteryzuje mniejszości narodowe i etniczne zamieszkujące terytorium II Rzeczypospolitej</p> <p>– omawia koncepcje polityki narodowościowej II Rzeczypospolitej</p> <p>– charakteryzuje sytuację wyznaniową w II Rzeczypospolitej</p>	<p>stwarzała wielonarodowościowość II Rzeczypospolitej i sposoby radzenia sobie z nimi przez władze polskie</p> <p>– charakteryzuje sytuację Żydów w Polsce międzywojennej</p> <p>– omawia nurty, w jakich skupiała się mniejszość żydowska</p>	<p>(1931), porozumienie między piłsudczykami a Ukraińskim Zjednoczeniem Narodowo-Demokratycznym (1935)</p> <p>– identyfikuje postać Henryka Józefowskiego</p> <p>– omawia działalność polityczną mniejszości narodowych w Polsce</p> <p>– wyjaśnia, z czego wynikało wrogość nastawienie mniejszości niemieckiej i ukraińskiej wobec państwa polskiego</p>	<p>narodowe</p>
<p>Gospodarka polska w okresie międzywojennym</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Problemy gospodarcze odrodzonej Polski • Kryzys i reformy Grabskiego • Reforma rolna • Wojna celna z Niemcami • Polityka gospodarcza Eugeniusza Kwiatkowskiego • Budowa Centralnego Okręgu Przemysłowego 	<p>– stosuje pojęcie <i>Polska A i B</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: rozpoczęcie budowy Gdyni (1921), reformę walutową (1924), reformę rolną (1925), początek budowy Centralnego Okręgu Przemysłowego (1936)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni umowną granicę podziału Polski na część A i B</p> <p>– identyfikuje postacie: Władysława Grabskiego, Eugeniusza Kwiatkowskiego</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał podział na Polskę A i B</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla Polski miała budowa portu w Gdyni</p> <p>– określa, jakie ośrodki wydobycia i gałęzie przemysłu rozwinęły się na terenie COP-u</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>deficyt budżetowy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: rozpoczęcie wojny celnej z Niemcami (1925), czteroletni plan inwestycyjny (1936–1940)</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała reforma walutowa W. Grabskiego i jakie były jej konsekwencje</p> <p>– omawia problemy, na jakie napotykała reforma rolna w II Rzeczypospolitej</p> <p>– wyjaśnia, jakie cele zakładał czteroletni plan inwestycyjny</p> <p>– charakteryzuje politykę gospodarczą prowadzoną przez E. Kwiatkowskiego</p>	<p>– lokalizuje w czasie: powstanie Polskich Kolei Państwowych (1919), początek hiperinflacji (1923), pakt lanckoroński (1923), budowę magistrali węglowej (1928–1933)</p> <p>– charakteryzuje problemy gospodarcze, przed jakimi stała odrodzona Polska</p> <p>– wskazuje przyczyny zróżnicowania ekonomicznego poszczególnych rejonów odrodzonej Polski</p> <p>– wyjaśnia, jakie korzyści przyniosła Polsce budowa magistrali węglowej</p> <p>– omawia przyczyny i skutki wojny celnej z Niemcami</p> <p>– wyjaśnia, jakie czynniki miały wpływ na lokalizację COP-u</p>	<p>– omawia sytuację finansową państwa polskiego w latach 20. XX w.</p>	<p>– ocenia skuteczność reform gospodarczych przeprowadzonych w latach 20. XX w.</p> <p>– ocenia politykę gospodarczą E. Kwiatkowskiego</p>
<p>Kultura i nauka międzywojennej Polski</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kultura międzywojenna • Oświata i szkolnictwo wyższe • Rozwój nauki • Architektura niepodległości • Sztuki plastyczne • Literatura i sztuka międzywojenna • Kinematografia II Rzeczypospolitej • Kultura masowa i sport w II Rzeczypospolitej 	<p>– lokalizuje w czasie reformę J. Jędrzejewicza (1932)</p> <p>– identyfikuje postacie: Władysława Reymonta, Stefana Żeromskiego, Juliana Tuwima, Stanisława Ignacego Witkiewicza, Eugeniusza Bodo, Hanki Ordonówny</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie miało wprowadzenie obowiązku ukończenia szkoły powszechnej</p> <p>– wyjaśnia, jakie zmiany w oświacie przyniosła reforma J. Jędrzejewicza</p>	<p>– lokalizuje w czasie Literacką Nagrodę Nobla W. Reymonta (1924)</p> <p>– identyfikuje postacie: Janusza Jędrzejewicza, Stefana Banacha, Brunona Schulza, Witolda Gombrowicza, Marii Dąbrowskiej, Tadeusza Dołęgi-Mostowicza, Tadeusza Boya-Żeleńskiego, Adolfa Dymyzy, Janusza Kusocińskiego</p> <p>– omawia strukturę szkolnictwa w okresie międzywojennym</p> <p>– omawia osiągnięcia nauki w II Rzeczypospolitej</p>	<p>– lokalizuje w czasie: wprowadzenie obowiązku ukończenia szkoły powszechnej (1919), otwarcie Biblioteki Narodowej w Warszawie (1930)</p> <p>– identyfikuje postacie: Kazimierza Tatarzewicza, Floriana Znanieckiego, Antoniego Słonimskiego, Jana Lechonia, Jarosława Iwaszkiewicza, Kazimierza Wierzyńskiego, Bolesława Leśmiana, Poli Gojawiczyńskiej, Kornela Makuszyńskiego, Melchiora Wańkowicza, Jadwigi Smosar-</p>	<p>– lokalizuje w czasie: założenie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (1918), powołanie uniwersytetów w Poznaniu i Wilnie (1919), powołanie Funduszu Kultury Narodowej (1928)</p> <p>– identyfikuje postacie: Marianna Rajewskiego, Jerzego Różyckiego, Henryka Zygałskiego, Hugona Steinhausa, Romana Ingardena, Ludwika Hirszfelda, Juliusza Kadena-Bandrowskiego</p> <p>– omawia osiągnięcia polskiej</p>	<p>– ocenia reformę oświaty J. Jędrzejewicza</p> <p>– ocenia dorobek naukowo-kulturalny II RP</p>

		– charakteryzuje przejawy kultury masowej w Rzeczypospolitej	– przedstawia kierunki w rozwoju literatury w dwudziestolecu międzywojennym	skiej, Haliny Konopackiej, Stanisławy Walasiewiczówny – wyjaśnia, jakie znaczenie dla rozwoju kultury międzywojennej w Polsce miał mecenat państwowy – omawia rozwój polskiej architektury okresu międzywojennego – przedstawia rozwój szkolnictwa wyższego w II Rzeczypospolitej	kinematografii okresu międzywojennego – wymienia czynniki, które sprzyjały wzrostowi popularności sportu w Polsce międzywojennej	
Ostatnie lata II Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> • Sanacja po śmierci Piłsudskiego • Opozycja antysanacyjna • Polityka zagraniczna Józefa Becka • Konflikt polsko-litewski • Zajęcie Zaolzia • Na drodze ku wojnie 	– lokalizuje w czasie: zajęcie Zaolzia (2 X 1938), wystosowanie niemieckich żądań wobec Polski (24 X 1938), pakt Ribbentrop–Mołotow (23 VIII 1939) – identyfikuje postacie: Józefa Becka, Ignacego Mościckiego, Joachima von Ribbentropa, Wiaczesława Mołotowa – wymienia żądania wobec Polski wysuwane przez III Rzeszę w 1938 r. – przedstawia postawę polskich władz wobec żądań III Rzeszy	– lokalizuje w czasie: brytyjskie gwarancje dla Polski (III 1939), wypowiedzenie przez III Rzeszę polsko-niemieckiego paktu o nieagresji (IV 1939), przemówienie sejmowe J. Becka (5 V 1939) – identyfikuje postać Edwarda Rydza-Śmigłego – wyjaśnia, na czym polegała dekompozycja obozu sanacji po śmierci J. Piłsudskiego – wymienia ugrupowania polityczne należące do opozycji antysanacyjnej – charakteryzuje politykę prowadzoną przez J. Becka w końcu lat 30. XX w. – omawia okoliczności zajęcia Zaolzia	– lokalizuje w czasie: wymówienie przez Polskę traktatu mniejszościowego (1934), powstanie Frontu Morges (1936), powstanie Obozu Zjednoczenia Narodowego (1937), nawiązanie stosunków dyplomatycznych z Litwą (1938) – identyfikuje postacie: Walego Sławka, Kazimierza Sosnkowskiego – wyjaśnia, jaką rolę miał odegrać Obóz Zjednoczenia Narodowego – charakteryzuje ugrupowania polityczne będące w opozycji do rządów sanacji – wyjaśnia, jakie były konsekwencje incydentu na granicy polsko-litewskiej – omawia proces zacieśniania współpracy Polski z Wielką Brytanią i Francją w przededniu wybuchu II wojny światowej	– lokalizuje w czasie: założenie Obozu Radykalno-Narodowego (1934), rozwiązanie Komunistycznej Partii Polski (1938) – wyjaśnia, w jaki sposób zajęcie Zaolzia odebrała opinia publiczna w Polsce, a jak potraktowano ten czyn w Europie – przedstawia nastroje panujące na arenie międzynarodowej w ostatnich miesiącach przed wybuchem wojny	– ocenia prowadzoną przez J. Becka politykę zagraniczną – ocenia stanowisko J. Becka wobec roszczeń niemieckich